Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 6 МАЙ, 1980 ШУ. • № 54 (6184). • Мах 2 кепиг.

ПАРТЕ ТЕШАМЕ ГІОНЧА

Селхан вай мехка дездаьд кепайоазон Де. Сийлахь-воккхача Ленина — эггара хьалхарча марксистски, эрсий юкъарча, политически «Искра» яхача газета редактора хьанхелла вай кепайоазув Советска іаьдала шерашка миллионий боккъонца йола трибуна а хиина дІаэттад.

Большевистски кепайоазон истори айхха юкъаенна я вай парте историех. Цахаддаш дегІаухаш а кхун сий дола ленински традицеш — денал дола коммунистически идейность, кІоарга партел, халкъа вахарпара айхха боле бувзам, керда общество хьакхоллаш хьинаре къовсам лоаттабир.

В. И. Ленина дунихаза белгалдаьхад кепайоазон низ парте идеех боаллаш хилар, уж идеяш чакхйоахаш а дІакхайкаеш а из долга.

Советски пресса парте чакхбоалача политически а организаторски а балха тІа эггара хьалхара гІонча я.

Тахан Нохч-ГІалгІайчен кепайоазоно ший керттера уйла тІайохийт боахам хьалбеча деррига довкъошка балхы эффективности дикайа айира, иттлагІча пятилетка а цун тІеххьарча шера а заданеш толамо кхоачашъяра, областной партийни организаце тешаме гІонча я долаш.

Мехидаьтта доаккхача болаш бола боарам лоаттабар, мехкдаьтта заводашта реконструкци яр, гІишлошъерий шоай база дегІайоалаяр, цхьайола промышленни предприятеш тІехьаюсилга дІадаккхар, комсаш, оалхазараш деладенга дегІадоаладар, ялата а кхыча культурай а хьувкъам лаккбар, республика городаши юрташа хоаъеш товар, маха чубеха цІенош, медицински а культурно-бытовой а объекташ сихагІа хьалъар —уж да журналистий, болхлойн юртийн корреспондентий уйла тІаухийташ дола кхерттера дешаш. Къавстта йоакхо ю тІаийца социалистически дехкараш кхоачашдара, дикагІа йола опыт юкъейоалаяра, «ИттлагІча пятилетка тІехьарча шера — тІагІертта къахьегам» яха дахьа бьинарий денале лозунг чоихдиккара.

Пресса балха тІа нийсе никъ хьехаш да «ЗІамига лаьтта», «Юхадийдалар», «Целина» яхача книжкаех шийна Ленински премии луш Леонид Ильич Брежнева еина увазнеша рекомендацеш, «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» бола КПСС ЦК соцам. Цар журналистий уйла тІерзаю кепаетташ йола материалаш дикегІа, корта болаш, кхоачамбоацараша критика еш, уж дІадахара наькъаш хьехаш хилийтара.

Кепайоазоно ший уйла лаьтІъе йиш яц къахьегамхойта коммунистически кхетам лучча комплексни хьажарь, советски вахара кьисапа, социалистически морале нормашта пропаганда яра. дІаяхача самах юхехисача вееча, общественна духьаларча хІамашца чІоагІагІя къовсам лоаттабара. Нохч-ГІалгІайчене хІаиз а долаш да къаьнара, реакционни гІулакхаш: пхьа лехар, мехкарий удабар, урдош дахар. Юкъарча гІуланга ІалаЬыате доккха пе ду къа а хьийга хьадахкхачох а па бахаш лелача ниха. Уж деррига дошаш дукхаза дийцад партийни комитетий пленумашка, халкъа депутатий Советий сессешка, юртахкарча сходашка, хІаьта цох дикка бернат а даьнинад. Бакъда, хІаьта а, кепайоазоно мелбалийта йиш яц вай социалистически обществана духьаларча гІулакхашца лоаттабеш бола къовсам.

«Вай пресса — из хІара денкара хІара советски гражданинага дІакхоачаш йола деррига халкъа трибуна, — белгалду Леонид Ильич Брежнева. — Ухказа гуччахьа дувц вай дегагІоллехах, сеготонех, толамехи кхоачамбоацарехи, вай лахаш а вай болх беш а нех долчох».

Миллионаш болча советски къахьегамхой сакхетаме оаз хІара денна ех газетийн журналийн агІонаш тІара. Болхлойн юртийн корреспонденташа, производстве хьалхалаттарашa, специалисташа, Іилмахоша корта болаш къамельлаш ду общественни проблемай хьакъехьа, гуччахьа хьоал царех шоашта хетар. Активистий цу донкхеча эсаро прессаца гІулакх леладаро Іалешлу общественни производства дерригача доакъошкхоша беча балха тІахьожам лоаттабелга, политически, боахама, культурни вахара дика влилии ю.

Вай общества демократизмах вай дуццача хана вай белгалдоах советски къахьегамхоша кепайоазолга гІолла дикагІа йола опыт дІайоаржача хьинаре лоацаш дола дакъа, хІаьта нигахьа санне гІулакха хьаштаща дІадехаш хуле цар еш йола ира а принципиальни а критика.

«Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало», «Комсомольское племя» яхача газеташка яздеш ба бІеш болхлойн юртийн корреспонденташ. ХІаьта уж тІа-тІа дукхагІа хулаш а латт. Цар гІо ду кепайоазон тематика тайп-тайпара хиийта, шерра а тайп-тайпара а хоамаш ду, гІо ду гІеттадеча дешай чулоацам кІоаргагІа хилкйта.

Наха идеологически кхетам лучаро лоархІаме средстве кепайоазув долта дага а яхоабаш, Коммунистически парте хаддахза чІоагІа йоакхо ю уж дегІадоаладара а эртадовхаш тоадара а.

Вай мехка арадувл 8 эзар гаргга газет СССР, 57 къамий мотта, 6 эзар гаргга журнал. Цкъа арадувлача вай журналийн газетийн тираж 373 миллион я, Советски Союзе бахача нахал дукхха дукхагІа да уж. Алхха Нохч-ГІалгІайчене арадувл 4 республикански 14 городской районнийн газет, 8 дукха тиражин газет, «Агитатора блокнот», «Орга», «Лоаман Іуьйре» яха литературно-художественни альманахаш.

Советски Союзо дунен тІа эггара хьалхара моттиг дІалоац книжкаш арахецара. Дунен тІа арадувлаш долча книжкаех хІара дпьлагІа дар советски даьй.

ХІанз хІара денна типографески машинаш тІара ардоал 230-нел совгІа книжка. Вай довзхал а деш белгалдоах дунен тІа эггара дукхагІа книжкаш дешаш бола мохк Советски Союз хилар. Вай пресса хьашташи декхараши — уж эггара хьалхе халкъа хьашташи декхараши. КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Леонид Ильич Брежнева аьннад: «Вахара юкъе ахар, халкъа цу вахара хьисап а цун лелама лостам а къаьгагІа дІабовзийта гІодар, из вахар дикагІа, хийсагІа, къаьгагІа, дІахегІа материальни хилийта да Іеш духовно а хилийтар цуа лоархІамегІах сийдолашагІех гІулакх малагІа хургда?»

Из сийдола гІулакх кхоачашдара шоай берригa болх тІаберзабаьб Нохч-ГІалгІайчен журналисташа.

В. И. ЛЕНИН. П. В. Васильева дийла сурт. ТАСС фотохроника.

КЕПАЙОАЗОН, РАДИО, ТЕЛЕВИДЕНЕ БОЛХЛОШТА НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР КУЛЬТУРА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Советски культура даьккъе доккхий гІулакхаш карагІдувларах Нохч - ГІалгІай Автономии Советски Социалистически Республика культура заслуженни болхло яха сийлен цІи лойла:

Алиева Тамара Сераждиновнане — Нохч - ГІалгІай АССР гІолла йолча телевиденеи радиовещанеи СССР Паччахьалкхен комитета собственни корреспондента

Ушаев Махьмада Мустафайна — телевиденеи радиовещанеи Нохч - ГІалгІай АССР Паччахьалкхен комитета председатела заместитела

Майсигов Махьмад - Султача Салмхана — «Сердало» газета редакце партийни вахара отдела заведующега

Юцевич Владимир Ивановича — «Ленинан некъ» яхача газета фотокорреспондента

Яворский Владимир Николаевича — Грозненски района «Заветы Ильича» яхача газета редактора.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1980 шу, 30 апрель.

КЕПАЙОАЗОН БОЛХЛОШТА НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Кепайоазоне дукхача шерашка болх бархи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч - ГІалгІай Автономии Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Сийлен грамота лойла

Афанасьева Светлана Федоровнана — «Грозненский рабочий» яхача издательства вабориашана.

Березюк Любовь Владимировнана — «Грозненский рабочий» яхача газета корреспондента

Джабраилова Ритта Сергеевнана — Нажай-Юртоски типографе линотипистка

Карпов Владимир Тимофеевича — И. П. Заболотнецерагіча типографе переплетчика

Колесник Иван Дмитриевича — «Грозненский рабочий» яхача издательства оборудованенен кхерамален техникенен волча инженера.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1980 шу, 30 апрель.

ПАРТЕ ВЕТЕРАНАШТА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах, къахьегамхошта коммунистически кхетам луш бернате болх барах Нохч-ГІалгІай Автономии Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Агаджанов Awan Нерсесовича — 1930 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Варгасов Иван Васильевича — 1930 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Волков Серафим Митрофановича — 1930 шера денз КПСС члена «Грознефть» объединене ВОХР-а отряда инженера.

Гордеев Алексей Федоровича — 1925 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Данилов Демьян Филипповича — 1920 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Деревянченко Николай Яковлевича — 1929 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Ершов Иван Антоновича — 1929 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Живодров Иван Петровича — 1930 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Максимовский Леонид Петровича — 1930 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Мехтиев Хасан Асламбековича — 1930 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Рясный Дмитрий Степановича — 1929 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Флемин Яков Петровича — 1930 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Халимов Махмуд Халимовича — 1930 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Шульга Иван Демьяновича — 1930 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1980 шера 30 апрель.

Торжественни собрани

Селхан «Грозненский рабочий» издательства актова зале хилар кепайоазон Деннеи радио Деннеи хетаь партийни, общественни организаций вакалий, болхлойн юртийн корреспондентий, венгазетий, радиогазетий активистий торжественни собрани.

Кепайоазон Денахи радио Денахи дувцаш доклад йир Нохч-ГІалгІайчен журналистий Союза правлене председатела, «Грозненский рабочий» яхача газета редактора Д. К. Безугле.

Журналистий йоккхача группана елар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума, республика журналистий Союза сийлен грамоташ.

ДОАКЪАРА ЙОАКХО ЕШ

Шерагара шерага тІакхетиш да Щелковской района «Коминтерн» яхача колхозе лаладу хьайбаш. ХІанз 35 эзар устагІа, дукха хІама ца эшаш кхо эзар хьакха, 2300 бежан да цу боахаме. Цу хьайбашта тешаме доакъара базз эш. Из кхета а деш дег тІара къоабалбеш гІайцар колхозхоша «1980 шера гІовкя моцея доакъар дукхагІа Іаланадарах цар дикал лакхъяраи де дезарий хьакъехьа» КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето тІайца соцам ДоархІаме дола из документ дувцаш хиичача собране цу боахама къахьегамхоша лаьрхІар укх шера нийс эзар тонн доакъара гранулаш няйчъе, итт эзар тонн силос йолла, пхи эзар тонн йол Іалашъе.

Дагалаьцар кхоачашдара цхьа барт болаш къахьегаш дукха низ дІабала безарба. Из хи а хоаш хІанзе а дена лаьрхІа планаш уттаеш, доакъар дукхагІа Іалалде йиш хулийтаргйоала тороңаш лехаш ба колхохой.

Иштта люцерна дІайийна кхаш 800 гектарага дІакхочадаьд. Соахка дІайийна хинача 780 гектар люцерныьна минеральни удобренеш а тоесаш вегетационни хий диллад.

Цул совгІа соахка гурахьа доакъара 585 гектара тІа кІан мукхи дІабийна хиначча кхашка кхы тІа а люцерна дІайийра ухх бІаьсти.

Гурахьа дІайийна пхит чудерладаьчул тІехьагІа 580 гектара тІа доакъара шоллагІа юа культураш дІаьаргья, уж ерригаш а — хий дуллача кхашка.

Доакъара дІайийна культураш кхеш а цар хьукъам чулацаш а лаьрхІа йола ши механизированни отряд хургья.

Шер а яь реконструкци яьй доакъара цеха а. Цига хІанз отталь агрегаташ хьалха хиначарех низ болашагІа я.

Е. ВАСИЛЬЕВА.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН НИКЪ

Шийн деррига сакхетаме вахар къахьегама дІаденйд Иван Сергеевич Сердюка. Шеча Эскаре гІулакх даь а ваьнна цІавенчул тІехьагІа, 1935 шера январе машиннаькъий къахьегамхошта юкъевахар из. Цунна дукхадезаденна гІулакх — паровозаш тоадела.

— Иван Сергеевич! Дувцал, боккъала а, фу дагадеха вера хьо машиннаькъа транспорте, тІом хьале хьахарча шерашка миита яр депо ремонтни база, технически мел кийчъяьяр цехаш...

— Машиннаькъа транспорт, — йоах И. С. Сердюка, — массаза а сона езаш хиннай, цхьабакъда, депо болх беш хилча, цу хана сона хийттачох, йоккха опыт эшар, из ца хилча дІаэшаргйацар.

ТІаккха слесарни говзала юхьигаш Іомае волавелар комсомолец Сердюк. Ваня говзанчашІара, хІаьта сайренашка кийкаш тІара Іомадора машиннаькъа Іаман; паровозий оатхалаш а уж мишта тоаде деза а Эскаре гІулакх даь а ваьнна цІакхаьчача квалифицированни слесарь а волаш вера из депо балха. Цул тІехьагІа ши бутт боаллашехьа а комсомольски бригада бригадиралла хьожавир.

— Цу хана депо мишта яр яхаш хеттий Іа? Цхьан дешаца жоп доладургдац цунна. Дукхха оагІош йолаш дар дегІайоагІача предприяте вахар. ХІаьта а аа, се паровозаш тоадара хетаваь сагхиларах тарра, из проблема юкъаргья.

ЛеррагІа чакхдоахар къахьегама халача процессашта механизаци яра балхаш а. Белгала аьлча, паровозаш юкхаьувзаду го электрически низаца кхестабергболаш вІашхтІехьдаьккхар гІулакх. Іанарца болх беш йола эггара хьалхара йоккха жІоп отталйир цхьоалеп чу. Скаташ Іочуукттаеча жІоага чупа хиннзаца уж хьалгІайоахаргйолаш болх а баь, кулгашца беш хиннача халача балхех мукъабаьхар болхлой.

Болхлой кхетами цаpна корадаь творчески кердадаращи шерра хьалдоахар, хІаьта цо гІо дора механизаци проблема къоастара. Рационализатора П. В. Маслова сиша предложенегІа хьа а яь балха юкъейнккхар кулгашпара хьахьегам кІезигбара тІаерзаль хиина маькера оборудовани: кривошипа загалаш хьокха станок, золотниковни беттаиттa запрессовка ю гидравлически пресс, паровозаш хьалъаду гидравлически домкраташ, дукхха кхыйола хІамаш...

— 1936 шера марте дІадоладелар Ерригсоюзни стахановски декада, — йоах И. С. Сердюка. — Цига керттера дакъа доацаш хиннарашп, бакъдар аьлча, депо машинисташ бер. Цхьабакъда, ястара а даьнна латта йиш йолаш тхо, ремонтниками а дацар — тхоах тишца дар паровозашта хьожам да беш болх бега. Комплексни стахановско - кривоносовски бригадай дукхха доакъошхой 1937 шера кулгалдена балхаш тІа ахийтар.

Иван Сергеевича дувц, 1938—1942 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара 3-гІа пхе шера план хадал хьалха кхоачашъяра тІехьара болам депо коллективе шерра баьрчe хилирах. Цо кхы тІа а айдир творчески хьинар. 1940 шера, масала, инициаторий пилаш паровозни боахама рентабельность лакхъяра тІадерзадир; бригадашa къовсам лоаттабора паровозаша промывочни ремонте латташ йоаккха ха кІезигъяр духьа, технологически оборудованех ма мотта дукхагІа пайда эцар, запасной оатхалашп материалаш кхоир духьа. Коллектива цу гІулакхаша средстваш кхояйтар.

Къахьегамех вахареп хьалаш хІара шу массаза доал тоалора. Цхьабакъда, машиннаькъахой маьрша, берите стахановско - кривоносовски къахьегам, берригача советски наькха бар а санна, юкъагІа баьнкхар. 1941 шера 22 июне геттира Іуйрийна фашистски Германи тийшача балхагІа летар Советски Союзах.

— Депо ремонтни цехий балха тІа белгалдаьнна фуд тІом чаккбаьнначул тІехьагІарча шерашка?

— Из дош, — аьлар ветерана ше жоп душ, — цкъа даькъа декъа беаам бар са. Хьалхардар — тІема шерашка тоъал чІоагІа тишбенна депо паровозни боахам юйаметтаоттабар (из-м, баьддар аьлча хьоахаде эшаш а дац), шоллагІдар — цехашта реконструкци яри тепловозашта ремонт е Іомадалари. Цу хана реконструкци яьй автоматни цеха, керда хьаьй дизельно - заготовительни, электромашинни, тепловозашта подъемочни йоккхе ремонташ ю цехаш, довгора, электроаппаратни, кхыйола специализированни отделенеш. Дукхха юкъейоалаяьй тепловозашта, цун уалашта, деталашта ремонт е лаьхІа керда хІанзара технологически оборудовани. Укх тІеххьарча 2—3 шера юкъеенай итт тонн айю мостовой краташ, эггара кердагІча конструкцегІа хьаль «Рафамет» яха колесно - токарни станок, тепловоза тележкаш цІеньяра халача балхех мах мукъабаха йиш хилийта йола ММД-12М яха моечни машин, цхьан соана тІара шин чарх, рессорни тормозийн навеса деталаш кхыяраш. Укх тІеххьарча хана юкъеенай тягови электродвигателий кантователаш, 8 шпиндель йола гайковерткаш.

— Цехашка сийрда, цІена, йІайха я, — доккхал деш дувц И. С. Сердюка. — Шийх душевой, гардеробни, прачечни а йоалаш йола дика кийчъяь бытовой корпус я. Долла хІама долаш да къахьегама оасарле лакха йолаш тІехдинеи къахьегарь. Оаха тхоашка доагІар дар мара кхы ошаш хІама дац.

Лакхе мел дийцача гІуллакхаша зІамига дакъа лаьцадац депо дикагІча рационализаторех цаІ волча керттерча механика цеха бригадира, къахьегама ветерана, дукхадезаденнача гІулакха ах бІаьшу дІадеииача, цакха а хьинар лаьгІ ца луча И. С. Сердюка.

Интервью яйнар Ф. СУХАНОВ.

СОМ ДИКА ХИЛИЙТАРА

Шерра доаржадиь дІахьош да хІанз сомий бешамашкара кхашкара бІаьстан балхаш Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозе.

Бригадашта юкъе лаьржача социалистически дхье хьалха «Знак Почета» яха орден лелача коммуниста Батаиев Баташа кулгалдер я. ХІанз кулгакара сомий беша де доагІа балхаш кхоачашдаь лынай из. ХІаьта белгалдаккха доагІа, паччахьалкхенга сомий бьцадаараши дохкара ахе шера план Батаиев Баташа шин новкъостащца ухаь шерап ах шерап кхоачашъяь яьнихалга.

Балха хьалаш цхьатарра доллаше а, малагІча гІулакхаша вІашгІехьдалийтар Баташа, цун новкъостий кхыча бригадел иштта хьалхабовла? аьнна хаьттача:

— Тха боахаме бригадиралла болх беш эггара йоккхагІа стаж яр Баташ ва. ИттлагІа шу да из сомий бешамаш лелаеча, баьцадаараш кхелеча бригадана керте латта. Цу юкъа хиадечох дог лацаш къахьега Іомабаьб цо нах, царна юкъе барт, цхьоагІо хулийтаргйола хьалаш вІашгІехьдаьхад. Из да эггара хьалха цу коллектива лакха хьожамаш гойташ къахьега вІашгІехьдоалийтар, — йоах совхоза керттерча экономиста Касумов Гарсе.

Пятилетка хана хьалха кхоачашъяр духьа совхозе лаьржача пхьe шоллагІча кхоалагІчен моттигашка Хачукаев Сайд-Аьхмада, Бакашев Мохьмада бригадаш я. Дийь-дийь шу да уж бригадашта кулгалдеш бола. ХІаьта дарал дукхагІа из болх беш совхозе Баташов мара вац.

ХІанз, бІаьстан балхаш деш, звеношта юкъе къаьстта овсаре болх бу Ленина орден лелаеча Соколенко Любас, Бехоева Кайнас, Мамуева Севдата кулгалдераша, хІаьта мугІарерча болалошта юкъе — Хадасова Сацитас, Соколенко Петра, Айнев Датус, ЮкъаралаьрхІача 250—300 процент кхоачашъю цу звенноша, мугІарерча болхлоша дийнахьара балха нормаш.

Сомий бешамашта чено йолча хІамашта, лазарашта духьала молхаш тохаш хІара дийнахьа юкъара лаьрхІача 12 агрегат хул.

Балха норма кхоачаш па еш цхьаккха вац молхаш тохаш боахнача механизатораштa юкъе, хІаьта массаре овсарегІа къахьег Малачиев Адама, Бексултанов Ахьмада, вежараша АлиевгІар Абуси Вахаси.

ПоагІа йоакхо ю совхозе чуэцаш бола сом алсамбаккха, цунга дІадодар лохде йиш хулийтача торонех пайда эцара. Иштта, цу боахама бешах сом латаш 419 гектара тІара яр мара яц, 335 гектара тІа дукха ха йоаццаш дІаегІа кердача, хьалха цу боахаме ца кхельча тайп-тайпарча сортех къона Іажий гаьнаш я.

— ХІаналца вай мехкарча сортех йола «Семеринка», «Джаматан», «Боровинка», «Белый налив» яха Іажий гаьнаш дІайогІар совхозе. Тха боахам уллача Іалама хьалашка чІоагІа чІана латташ, наст-наста цамогаш хулаш я уж. Царна молхаш тохаш, кхыдола Іунал деш дукха къахьег оаха, — йоах совхоза керттерча агронома Цыкаев Вахас. — Къоначарех хІанз дІаегІа, хІаьта тІехьа тІайоагІаргйолча хана дІайогІаргйола Іажий гаьнаш «Голден делешес», «Ред делешес» яхача кхыча американски сортех я. Тха Іалама хьалашка вай мехкарча сортел дикагІа духьалъуйт уж шелала, лазарашта, кІезигагІа ле ду парна садоахкача хІамашца. Цудукха молхаш етташ, кхыдар деш кІезигагІа эш царна Іунал. Цул совгІа, дукхагІа ца лой кІезигагІа лац цар хьукъам, Іаш чамболашагІа ба.

Сомий бешамаш лелаяра санна боккха терк тІадоxийт укхаза баьцадаараш кхедара а. Уж культураш 560 гектара тІа лелаергья. Царна юкъе хургья помидораш, нарсаш, хохаш, баьццара горошек, тайп-тайпара кхачан баьцаш. ТолашагІа йолча агротехнически ханашка дІадийна яьнай уж.

Дика пайда эц совхозе удобренеех а. Масала, сом латаш йолча беша хІара гектара тІа 15 центнер кхоачийташ минеральни удобренеш тайсай, хІаьта баьцадаараш кхелеча кхашка зеба лаьтта оахачи хана—бархІ-бархІ центнер.

Хий дуллаш 414 гектар лаьтта да совхозе. Цунах кхо бІаь гектара тІа сомий беш я, хІаьта 114 — баьцадаараш. Капалаш цІенде, тоаде боахама доккха новкъостал дир Сунженски районерча ПМК-10 къахьегамхоша. Цар хьинаре баьча балхо йиш хилийтар совхоза ший хиннахьа хий дилла доладе. ХІаьта совхозе эггара хьалха сомий беша яз болх дІаболабир Баташова бригадо. ТІахецаш хий дуллеш ба Іай лаьрхІа вІашагІехка хиннача агрономически курсашка дийша нах.

Баьцадаараш догІан хьисапе хий деттача агрегаташца тох хий. Уж пхийтта я боахаме. Ерригаш а болх беш я хІанз.

— Паччахьалкхенна сома баьцадаараши дІадалара план 7 ноябре кхоачашъяь лакха дош деннад тха къахьегамхоша. ХІаьта лаьрхІар чакхдаккхара цу ханале 4600 тонн сом, 6000 тонн баьцадаараш дІадала дезаш да. Цу декхарах совхоза коллектив лоархІаергхиларах теш со, — йоах Касумов Гарсе.

М. ХАМАТХАНОВ.

ПАРТЕ НИЗ БОЛА ИДЕЙНИ ГЕРЗ

ДЕКХАР ТЕШШАМЕ КХОАЧАШДЕРАШ

Коммунистически парте кулга а дош, шерагара шерага тоабу вай прессо шин боалх. КПСС XXV съезде шо доклад еш Леонид Ильич Брежнева къаьстта белгалдаьккхар массови информаце средствашта экономикана, Ӏилмана; культурана, дерригача общественни вахара ю воздействи тӀа-тӀа лакхлуш хилар.

Газет разведчик а летописец а да. Газета йола маьлх факт, цун выступлене кӀийле, ше дувцачох нах тешабара йола керттера аргумент я. Цо тӀо даьд, хӀана а ду, вай пленний низ бовза, долаш дар хьетаде.

Газетагара дӀадехаш дола керттера хӀама да цо вахарца гӀа бахар, цо шин оагӀош тӀа коммунизм хьалъярах а дунен халкъашта юкъерча гӀулакхех а лоархӀаме дола дешаш уттадар, кхоачамбоарацица машар боацаш хилдар, кердадар, хьалхалаттар чьаллапари цунна пропаганда яри, тайп-тайпарча жанрех пайда а эцаш советски наьха вахар массе а оагӀорахьара кӀоаргга дӀахьокхар. Уж гӀулакхаш теркал а дешбу тха редакционни коллективо боалх.

Тхона дика хов, уж декхараш кхоачашдеча доаха толамаш журналистски говзал хаддаза лакхъярах, тайп-тайпарча материалий формех чулоацамех вӀашт тарлуш хиларах тӀайша хилар.

Советски журналистико шийса кхоачалгьо кепайоазон хьалхьехара ленински принципаш, шин выступленеш партийность кӀоарга йолаш, бокъонца халкъа дагара долаш, бакъдар дувцаш, чаккхаца бувзам болаш хулга Ӏалаш а деш. Яздеш бола нах дукха ба тха коллектива гонахьа а. Газет оаха къахьегамхошта даь да Ӏеш, къахьегамхошта гӀо а деш хьаду. 1904 шера яздаьд В. И. Ленина: «Дукхаьл литераторий, алхха литератораш (цу деша профессиональни маӀане) чара бац органа юкъе толамца дакъа лаца могаргдараш лахар а цкъаьаккха а дац, и, нийта дац, орган лха низ болаш а вахарца ювзаенна а хургья, нагахь санна кулгалдеча а дилла яздеча а хӀара пхо литератора пхи бӀаь, пхи эзар литераторий боаца балхахой хуле».

Тха редакционни коллектив геттара лакха мах беш я цу деша. Хаддаша балха юкъеувз штате боаца актив, уж яздо Ӏочабу. Тха болхлойи юрташкарей корреспонденташ дукхагӀча даькъе производстве хьалхалаттараш, новатораш, специалисташ ба, дийца, кругозор шера болаш, гӀулакх дапча хьаликен полицеш тӀара къоастаде хови, дисциплина йолаш, хьаьнала къахьегаш бола нах ба.

Дукха ха я бӀаь гаргга болхлойи юрташкарчен корреспондентша тха газета балха юкъе хьинаре дакъа лоаца, цар шоашта тӀеува кердабараш. Царна юкъе ба В. Чербижев, А. Алероев, Я. Барханоев, У. Фаргиев, В. Мержоев, И. Худаев, С. Тебоев, С. Темирханов, дукхха кхыбараш. Цар новкъостал цу районни партийни организацена хьалхашка латта декхараш кхоачашде. ХӀаьта уж декхараш хаддабелгалдаь да парте XXV съезда решенеш тӀа, КПСС ЦК ноябрьски (1979 шера) Пленуме Л. И. Брежнева даьча къамаьла положенешех выводашех.

Тха газета «балхахоиь авторски активаца цхьана хӀара денна ду тӀехьӀоарга бурув тохар, цхьайолча промышленни предприятешта реконструкци яр, районе коисаш лелаелга шердар, идейно-кхетам балара болх тоабар санна йолча проблемашта хетаь материалаш газета тӀа дукхагӀа араяхара тӀадерзадаь балхаш.

Массови информаце зӀамига а бохкаш а еррига форманаш къаьстта, лохе дена лакхе кхаччалца дола дерригагазеташ тӀадерзадаь хила деза даим кердадар лахара, резерваш оарцагӀъяхара, организованности дисциплинеи чӀоагӀъяра, промышленности, транспорта, гӀишлошъена, юрта боахама производства эффективности балха дикали лакхъяра. ТӀаккха хургья газетий выступленеш тахангарча дено дӀалехача тайпара.

Кепайоазон низ партийни кулгалах латт. КПСС городской комитето шин декхар дерхI шин газета хӀара денна хоадам болаш кулгалдар, цун выступленей идейни боарами действенности лакхъяр. Цо тӀаберзабу журналистий теркам районе бакача наьха политически активности ювхьегама хьинари айдара, КПСС XXV съезда решенеш, иттлагӀа пятилетка чакхйоалача шера планаш тӀайнца социалистически декхараш кхоачашдара.

Тха газета коллектив болхлойи юрташкарей корреспонденташ, полиграфисташ кийча ба шоай низ, знанеш, дега йоавхал парте сийлахь-доккхача гӀулакха дӀахла а коммунизм хьалъяра еррагача участника партийни организаце гӀонча а хинна дӀаотта а.

З. ЦЕЧОЕВ,
«Ленинское знамя» яхача Малгобекски газета редактор.

Тха корреспонденташ

Заман декхар довзаш

Чапанов Лорса Ахьмад кховэткъалагӀа шерашка из КПСС Малгобекски горкома инструктор волаш кепатехар «Сердало» тӀа цо кийчъаь хьалхара корреспонденци. Цу хана дена тхога яздеш ва из.

Кхо шу доалаш латт Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене партийни комитета секретара заместителалла из хержа.

Газет дешарашта йиц ца луш хила тарлу цо тӀеххьара яьяь шин статья. Хьалхаръяр хетаь яр «Идеологически, политико - кхетама болх дӀахо тоабарах» бола КПСС ЦК сопам кхочашбара «объединене предприятей, организацей коллективашка дийи дар хьагойтара». ХӀаьта цхьа бутт хьалха араяьнна шолгӀаьр В. И. Ленина 110 шу дизара юбилей накъйолаш шоаш еча кийчоаш лаьца яр. ХӀаьта цу юбилей хетаь оаха тийнача материалашта юкъе эттара дикагӀчарех цаӀ лархӀа а йоагӀа цох. Каст-каста яздечарех вац Ахьмад, бакъда ше дергда аьнна дӀатӀанийлар корта болаш чаккхдоакх, цудухьа цо яьяь материал заман декхар довзаш, кӀоарга маӀан долаш, дика уйлаш хьеш хуа.

Ахьмад газета эша материал язъярал соагӀа редакце ше воагӀаш ва. ХӀаьта оаха цунца хаддаза дӀа-юха телефонаца бувзам а лоаттабу. КӀира, их бутт, бутт хьалха шоаш дергдар хьалхе хьадовзийт цо, тӀаккха тхона а аттагӀа хул балха планировани е. Цу гӀулакхо торо хулийт ерригача республике шин подразделенеш а йолаш эттара йоккхагӀа йолча цу объединене коллективе болх дикагӀа дӀабозийта, цар чакхйоалача тайп-тайпарча мероприятеех хаинахьа газета тӀа хоамаш тела.

ХӀанз тхона керда статья кийчъеш ва Ахьмад. Тхо теш из газет дешарашта доӀам беш дика хургхиларах.

С. МАЙСИГОВ.

ДикагӀбарех цаӀ

Ялхороев Саӏида Хьусен Нохч-ГӀалгӀай АССР юрта боахама министерства керттера агроном ва. «Сердало» газета дикагӀбоача штате боацача корреспондентех ва аьнна ала мегаргдолаш ва из. Чулоацам кӀоарга болаш хул цо яьзаь материал. Укх тӀеххьарча бинь бетта кхоза кепатехай Хьусена яьзаь статьяш. Царех цаӀ «Специалиста хьехамаш» яхача рубрикана кӀал «ХьажкӀий лакха тьувкъам кинбара» яхаш корта а болаш араьнийи январь бетта.

«Свеклай кхай хьувкъам лакхбе» яхаш корта а болаш кепатехай Ялхороева шоллагӀа статья. Цо хьахьокх, дукха лаьтта дӀалоацаш лоархӀамен техническ культура из хилар. Еррига республика хьайийнача, дӀадахача шера дика болх баь хилар хьа а хайташ.

Ялхороева кхоалагӀа статья кепатехай «Хьаж кхеергъа хьажкӀаш» яхаш корта а болаш. Из араьнний 19 апреле. Цу тӀа цо душ индустриальни технологи юкъе а йоалаеш соахкарчул дукха а дукхагӀа из культура хьалхееръхиларах. Къаьстта белгалдоаккх хьажкӀаш дӀаюагга укх шера халача кьалашка чакхдаикха дезаш хиларах ерригача техникага эффективность лакха йолаш болх байта безилга.

Чулоацам кӀоарга болаш йола статьяш, корреспонденцеш яьзе РСФСР заслуженни агроном волча Ялхороев Хьусена вӀаштӀехьдоал дукхача шерашка агроном волаш юрта боахамашца балхаш даьь хӀаьта Ӏилман тахнара говзалаш хаддаза Ӏомаеши хиларах.

СУРТА ТӀА: Хь. Ялхороев.

С. АУШЕВ.
И. ПЛИЕВА сурт.

Тешаме саг

Тхьаь пхиъ шерал тӀехьийнкай Хамхоев Мухтара Ӏсроапала халкъа образоване системе къахьегаш яьккха ха. Сага вахаре цу йӀьхача юкъа ше ца кхоеш берната къахьегаш хьевеиа из. ХӀанз пхийтта шу да из Пхьилекъонгий-Юртарча № 2 йолча юкъерча школа директор вола. Кхуьш йоагӀача тӀехьенна хьалкеш а кхетам а балара боле цхьа берната къахьегам белгалбоаккхаш цунна еннай Къахьегама Цӏеча Байракха орден, «РСФСР халкъа просвещене отличник» яха цӀи, дукха тайп - тайпара кхыдола совгӀаташ.

Опыт йола хьехархо, къонаберий хьехамча волча И. М. Хамхоева айхха бувзам лоаттабу кепайоазонца. Педагогически балха дукха кхайленаш яйза волча цун дукха да шоай школа балхах лаьца дувца, цунна хоа газета оагӀонаш тӀа школа дешархошша дувзадена общественни лоархӀам болаш дола дешаш гӀеттаде. Къаьстта теркам тӀеозаш хул кхуьш йоагӀача тӀехьенна патриотически, интернациональни, къахьегама кхетам баларах, хьехархочун балха этиках лаьца цо язъеш йола статьяш, корреспонденцеш. Редакце болхлошта дика хов Мухтара Исроапал редакце веча е цунгара хаьхат кхаьчача, йийшачов пайда баргбола, специалистий санна кхыча наьха а теркам тӀеозаргбола материал цо газета кийчъьялга.

С. МУТАЛИЕВ.

СУРТА ТӀА: тха штате воаца корреспондент, Пхьилекъонгий-Юртарча № 2 йолча юкъерча школа директор И. М. Хамхоев.

И. ПЛИЕВА сурт.

МИШТА ДОВЗ ВАЙНА ВАХАР

«Грозненский рабочий» яхача КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома издательства типографе араехац дий республикански, вораӀ дукха тираж йола газет. Уж да эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала арадуьлаш.

Газеташка, журналашка, массови информаце кхыча канашка гӀолла довз вайна мехко, доазол дехьара вахар.

Почтови яьшка чура почтальоно хьадена газет е журнал кьарцача хана вайна. Дага а доацц мишта хьаду-хьогӀ ер газет, журнал, мишта кхийкадеш журналистий, газетчикий еррал керда хӀамаш гулде, аьле. Цун уйла вай ца йойя а газетчикий-журналистий, полиграфистий бар Ӏалаьмате хала а, бехктонкаме а, чоалхане а болх ба.

Газета тӀа ӀотӀехьожжаше а вайна хов цу тӀарча хӀара информаце, корреспонденце, статьяй цхьа-шин автор волга а, малагӀа хоам мичахьара, кьен бу а. Вайна вӀалла а дагадоаца, хьа мишта ду из газет.

Мишта хьаду газет? Из Ӏалаьмате чоалхане, хала, йоккха говзал эшаш болх ба. Редакце секретарнатера машинкаца кепатеха кьхьата листаш кхоач типографе наборни цехе. Цу цехе шин отделени а кулгашка алапаш хьалохьадешин машинашца мугӀараш хьадешы. Алапаш, доша вӀашагӀ а детташ мугӀараш деш йолча машинех линотип оал. Из йоккха ецо а 25—30 эзар оттзал йоалпаш чоалхане кечал я.

Масала, линотиписто (машинаца набор ечо), разрядага а квалификацега а хьежжа, сменагӀа 50-нгара 70 эзарнега кхоачеш алап-знак вӀашагӀтоха газета мугӀараш кьеде деза. Лоацца аьлча цхьацца алап.

Из чоалхане бола кхоачашбурой-хьогӀ полиграфисташка? Булуӏ Масала, линотиписта Къахьегама Сийлен III степена ордена кавалера Будера Иван Дмитриевича совхне Владимир Ильич Ленин ваь 109 шу дузаш кхоачашйир 10-ча пятилетка задани. ХӀаьта линотиписта Авдеева Татьяна Алексеевнай къахьегама календара тӀа 1981 шу эттад, цул тӀехьа йисец Таселкина Галина Федоровна.

Укхаза белгалдаьккха доагӀа цхьаькха. Масала, линотиписта болх бе аьк бетта Ӏомалу, хӀаьта балха сухал карарзаьаш цхьан шерагара кхаь шерага кхрачаш ха йоал.

Масала, дукха за яц линотиписташ Л. Истамулова, М. Исланова, М. Эгнева бола бе Ӏомалуш хинна. ХӀанз цар балха сухал шоай хьохамчей Будера, Таселкиней, Авдеевай санна еца а, дукха тӀехьа яц. Цудухьа цар хӀанз тӀехьхоачаьшо балха нормаш.

Линотипистаьш бе-беча кьамаш ба. ХӀаьта а цхьатарра гӀалат доацаш набор ю цар эрсий, гӀалгӀай, нохчий меттала яьзаь материалаш, кхыметтал нохчий е гӀалгӀай меттала яздаьча дешашцара орфографически гӀалаташ а гучадоах цар.

Дукха да укхаза шоай балхеца чӀоагӀбенна, хьалхашка летта декхараш кхоачашдера шоай низ хьинари кхоадергдоацаш болхлой хилара тешал деш. Масала, сийрийна а бийсанна ха яхача хана хоам кхоач цхьан общественни лоархӀамеча событе хьакхоьа. Из хоам тахан газет дешарашка дӀа ца кхоаче, кхоана тӀехьабаьле хул. Из хоам ханнахьа газет дешарашка дӀакхачийтара хьанагӀа хьаь газета оагӀош хуеца, эггахьа эзаш хул. Массаза а полиграфистий балха хе хьинахуя тӀехьагӀа нийслу уж хӀамаш. ХӀаьта а хало яр, хе яхеяр, аьнна доацаш. Хьакхаьча кердадар газет дошечунга кхачийтар дукха, балха дикка хье а бела, наькха хьебетталучар Ӏуйра дика а ювцаш белгаре чуук полиграфисташ. Шоай болх церна безаш, цунна уж мугӀахьа хилара доккха тешал да из.

Тахан вай мехна дезду кепайоазон Дя. Ленина, вай хьамсарча парте идеяш, вай мехка экономически толамаш, дунен халкъашта юкъара хьал советски наха дӀадовзийтаьш кепайоазон эггара а лоархӀамере, эггара бехктонкамера дукъ полиграфистьаш хьаллоац. Цудухьа уж даькъала буоц вай. тахнарча денца.

А. БУРОКАЛИН.

ГАЗЕТ ДЕШАРАША ЯЗДУ

АЛА ЛОВ...

Тахан, кепайоазон дий наьха, дег тӀара даьккъа буьца вай сона «Сердало» редакце болхлой. Цунца цхьана белгалдекха вай, «Сердало» газета редакце болх белга доккхал да йиш йолаш а, цул совгӀа, Ӏалаьмате бехктохкаме а гӀулакх хилар. ХӀанад из нийтӀ Из да «Сердало» газет гӀалгӀай къахат, мотт дӀабоалабаь, цу сийрдача, сийлахьча новкъа хьалхара гӀа баккха вай Ӏомадаь къамах гонз, цун дагара дувца кьаьга низха хиларца, хьалхара советски школей парташ тӀа Ӏохайшаче гӀалгӀай берий грамматика а хрестомати а хинна хилар. ЦаӀ «Сердало» газета хьалхара номер араьннар Ӏалаьмате доккха да хинна гӀалгӀай халкъа. 1 май а наьна мотт кепайоазон тӀа Сальина да а.. Сенца нийсдергда из! Хала да цу хаттара жоп луш дола дешиш деза. ХӀаьта а, сона хеташ, из да вай халкъа киннод эггара хьалхара маьлха хӀамарош вай гергача лаьттана санна.

Эзараш шераш дӀахьадшин вахара сийрда а баьде а оагӀонаш тӀа-хьенашта гойта вай халкъа торо йоацаш. Цудухьа тахан эзараш книжкаш, документаш кхаьтӀадетташ беттеш, шераш доал вай Ӏиманхоша, кхыча меттала уж доашка кхо мугӀ итт мугӀ вай халкъа историена хатадаь йоазув наха гӀертах.

Ленин, цо хьакхелла парте, Советий Ӏаьдал да вай кепайоазон да а нана а. Царна доккхаьрийла да вай массаза а. 1971 шера кхыча хьадархошца цхьана Турца хилар со. Цига тхоьх лийиттар 35 шера хьехархо хинна гӀалгӀа. Цунна хоьш дацар вай кепайоазув долга. Ал дӀадахна кхиннача гӀалгӀай меттала долга хайча, цун оагӀонаш тӀа ӀотӀаьлийтар цун кхайденнача цӀаьдхьашта кхалкарча, дукха хӀама дайнача бӀаргех доьшна тӀадемаш. Цунна мо мара кхычара а доазадар вай советски къамий вахаре хинна зувцамаш. Керта поттаьча гӀозарашта лацар из царна хоалга. Вешта цар-м кьам е дацао. «Кавказа турки», аьнна дар цига мел баьча кавказций пеопорташ а.

Из дерригеа дайзеча хайра, сона вай вахаре мах мел боккха ба. Цудухьа, доккха цӀей хилерет тарра хьехьенкхад из «Хала урав» яхача сай ромена шолагӀча книжка тӀа «Сердало», газет арадаене ди. Из воазаяра хетадаь да ромена турпалаш цаӀ волча Исраьила кхьевоп а.

Дерригача советски кепайоазоно, телевидена, радиоо санна бакхтокхаме декхараш кхоачашду тахан «Сердало» газета редакце. Цо сагаьа доазийт парте сийрда дом, гӀо ду къахьегаме коллективашта оаха социалистически язь йоархзе, хьалхалаттарий опыт кареерзае. «Сердало» оагӀонаш тӀаро гов вайна къонача адарахой къона оазаш а.

Цӏенача дег тӀара ара пое, редакце болхлой могаш – маьрша, ираза хилар еӀ Тахнарча дено дӀадеказноя жоп луш йоле, лакхача идейни боараме хьакхелла матоона лаш каст - каста «Сердало» газета оагӀонаш тӀа араяхца низ кхачар аӀ! Деза цӀей даькъала хилда шун, новкъостий!

М.-С. ПЛИЕВ.

СОНА ХЕТАР

Массехьшу да аз «Сердало» газет яздув а деша а. Дукха дуьц газета тӀа иттлагӀча пятилетка хьалхашка летта декхараш кхоачашдеча хьинаре бола боче къахьегамхоа, бӀарчача коллективех. Дика вет газета вай ваарца тарлургдоацача дӀевзача замах юкадика чу воча гӀулакхеца пира къоесам лоаттабеш. Доваш дола кхоачамбоацараш гучадоахаш, тоаошагӀнола опыт йоаржаеш а «Сердало» район бригадашка кепа етта материалаш. «Специалистий хьехамаш» яхача рубрикана кӀал арахой юрта боахам дегӀабоалабара, хьехархой болх тоабара де дезарех дувцаш йола статьяш а. Цунца цхьана дикагӀбола хьехархой опыт массанена а йовзийташ йола материалаш кӀезига кепа етт аьнна хет сона. КӀезига хул паччахьа заманара лоамарой вахарахи гражданско, Сийлахь-боккхача Даймехка тӀамашка даьккъа поашлаш хиначарехи дола дувцареш.

Лоаман укхача районашка бахача, къахьегана наькъ, производства коллективех язъяь материалаш меттахьа мара оша йиш йолаш хилац газета тӀа.

Б. ДИКАЕВ,
НИФС-а Ӏилман болхло, ветеринарни Ӏилман кандидат.

ХЬАЛХАРЧА ЮРТКОРИЙ ХЬЕХАМЧА

Укх шера 11 августа 80 шу дуз советски писатель Владимир Петрович Ставский ваь. Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хиннача хана 17 шу даьнна хинна из, цхьан дӀаьхийта сага доалахьа хиннача фабрика молотобоец. Гражданскии тӀема ала лотабелча цо цу сахьате кхетадир шин мича хила веза — наха ӀотӀкъам тӀалоаттаберашта дуьхьаларча къоеегма юкъе вахар из. 1918 шу долалушехьа цӀегвардеец хул цунах Цул тӀехьагӀа цӀеча гвардей шин отряда командир хул. Малдбоалехьарча фронте калтановцашта дуьхьала лет. Комсомолец вар. Парте ВЧК организацица балха хьожжу цьона коммунист. Чекист хиннача цкйи шера толомца кхоачашъю кхераме заданеш.

ХӀаьта 1920 шера Кавказски фронта штаба разведывательни отделене хул болх беш. ТӀехьиа чакхйоаккх цу хана Крыме чӀоагӀбала лерхӀаш хиннача Врангела бӀун тыле кхоачашъе езаш хинна къаьстта лоархӀаме задани. Кавказски фронта ревоенсовето белгалдаьккхар разведчика даь денал а майрал а эшаш дола гӀулакх, доло сихьат а луш. СовгӀат хьожадарах долча документа тӀа йоахар: «Хьатойтад революцена шеко йоацаш тешаме хилар, майрал, тӀайнлла за дахи кхоачанъь хоаш хилар. ГӀа мел баьккхача чӀоагӀа кхерам тӀалаттташехьа штабъа хьанкхоачави моастагӀчун флотахи эскарахи йола чӀоагӀа маьхьера сведенеш...».

Чакхбальар граждански тӀом. Цхьабакъда, Ставский ше хиннача тӀемахой мугӀарашка'ва, бапдашца лира тӀемаш а деш. Цул тӀехьагӀа — къахьегама фронте. Дона тӀарча Ростове кия порт заместителалла даккъа лоац. Цо эггара хьалха яьзъ заметка хиа транспортах дувцаш я. 1922 шера цистара дӀабовлалу публицистике бода цун дакъ. «Цо денад вайна ЦӀеча Эскара тӀема партийность... Из тӀаӀеортта Ӏомалуш вар эза» дагаухар тӀехьагӀа В. И. Ленинах йолча дерригача дувенна йовзача драматически трилоге автора Погодин Николая.

«ТӀаӀеортта Ӏомалуш хиннав язде. ХӀаьта цунца цхьан шийна йолча гӀойлена а доацаш Ӏомабаьб шин ханара нах шийна цхьан газет дош бола новкъостий, болхлой юрташкарей корреспонденташ, цу даькъе эггара хьалхара гӀалгӀай юрташкара корреспонденташ а».

1923 шера 12 январе парте Къилбаседа-Кавказа крайкомо чӀоагӀву из «Трудовой Дон» (ХӀанзара «Молот») яхача газета рабьорий организаторалла. 1924 шера денз «Молот» яхача газети «Болхлой вахара» отдела редактор ва. Дукха ялду Къилбаседа Кавказе керда вахар хьалдарах. Грозне а хул.

Къилбаседа Кавказе Ӏалаьмате дукха къахьийсад Ставске болхлойи юрташкарчеи корреспондентий болам дегӀабоалабара. Нрес гӀолла дукха лелаш хиннача В. П. Ставске къаьстта тернам тӀабахийта хийнад мотгугашкарча лоамаш халкъий вахар. Боккхача лоархӀаме гӀулакх хеташ хиннав из нохчий, гӀалгӀай, хӀирий, Къилбаседа Кавказе дехача кхыча къамех бола нах болхлойи юрташкарчеи корреспонденташта юкъеоаз. 1926 шера 2 марта «Советский юг» яхаш хиннача краевой газета тӀа араьлар 1926 шера 1—7 марта хиннача болхлойи юрташкарчеи корреспондентий хьалхарча краевой съезде В. П. Ставске яьча доклада изложени.

Къилбаседа - Кавказски края болхлойи юрташкарчеи корреспондентий хьалхара съезд хинначул тӀехьагӀа дукха ха ялалехьа Ростове арадувлаш хинна «Путь рабкора» яхача журналах «Путь рабселькора» аьнна цӀи тиллар. Из журнал дар ерригача Къилбаседа - Кавказски края корреспонденташта лаьрхӀа. Амма хьалхарча гӀалгӀай юрташкарча корреспонденташ йола материалаш араювла йолаелар хьалхагӀа Москве арадийннача «Рабоче - крестьянский корреспондент» яхача журнала тӀа (1925 шера, № 10). Из В. П. Ставске даь хӀама дар.

Цунна хоьра 1926 шера март болабеннача хана Ростове хиннача хьалхарча краевой болхлойи юрташкарчеи корреспондентий съездал а хьалха 1925 шера август бетта «Сердало» яхача гӀалгӀай газета юрташкарча корреспондентий хьалхара конференци хиннилга. ГӀалгӀай газета редакци дерхӀаш хиннача юрташкарча корреспондентий конференце духхьал таргагӀарча 15 юртара бараш мара ца хьеча. Цхьабакъда, конференци хул аьнна хеза ча, гьнарча юрташкара дукха корреспонденташ шоаш бахкабар. Шу даьннача тӀехьагӀа гӀалгӀай юрташкарча корреспондентий шоллагӀа конференции хилар. Цу шера юрташкарча корреспондентий 1305 письмой заметкеи араьяккхар редакце. Уж яр юртий вахарахи бытахи, лоаман кхалнахагарча хьалах, кооперацех, моттигерча Советий балхах дувцаш.

«Рабоче-крестьянский корреспондент» яхача журнало (Москва, 1925 шу, № 10) белгалдоахар «Сердало» газета тираж лакхъялар: 1925 шера феврале — 400 экземпляр, хӀаьта августе — 1600 экземпляр. Цу хана Къилбаседа Кавказе хиннача хьалашка ворхӀ бетта газета тираж цу тайпара лакхъялара бахьан да газета гӀалгӀай ахархой юкъеоза, царца букъам лоаттабе масса а юртара актив газета балха юкъеоза, юрташкарча корреспондентий болам шербе вӀаштӀехьадалар, яхаш белгалдоах журнало.

Цу шера ГӀалгӀайчене баьхача 71 эзар саг хиннача нахах йоазув-дешар хоуш алхха кхо эзар саг мара вацар. «ГӀалгӀайченера дукхагӀа бола юртира корреспонденташ деша хоуш бац, — хоам бу журнало, — шоай заметкаш укх тайпара яьш цар: редакце дӀачу а бахе дӀадувц шоашта хоар а хетар а, редакторагара дехар ду газета тӀа дикка из дош аьле. Юрташкарча корреспондентий дукхагӀа йола заметкаш зулмаш, харцахьара хӀамаш гучадоахаш я».

Болхлойи юрташкарчеи корреспондентий болам хьа а хинна дукха нах юкъебоагӀаш бар ГӀалгӀайчене 1925 — 1926 шерашка. ГӀалгӀай хьалхарча юрташкарча корреспонденташта юкъе бар коммунисташ, советски балхахой, комсомольцаш, кхалнаьха отделашкара лоаман кхалнах, парте боаца ахархой — беднякаши середнякаши.

Юрташкарча корреспондентий болам шер ме лу гучадувла долалу хьал долча ахархошех дика хьалха латташеи юрташкарча корреспонденташта духьала леладу гӀулакхаш. — хоам бу «Рабоче-крестьянский корреспондент» яхача журнало «Сердало» газета редакцена нийслуча халонех дувцаш. — Массехк моттиг хиннай хьал дола ахархой, дина хьалха лаьтташ, администраторашъ юрташкарча корреспонденташта тӀаккуш».

ГӀалгӀайчен юрташкарча корреспонденташта сардагӀовал В. П. Ставский. Цо йохьийт «Красная печать» яхача журнала «Къамий кепайоазуви болхлойи юрташкарен корреспонденташи» аьнна корта а болаш йола статья. Цул кийле яр ерригача Къилбаседа Кавказа хьалхий вахарера факташ.

Цу журнало чӀоагӀа теркам тӀабохийтар къамий кепайоазон проблемаштех къамий облассташкарча болхлой а юрташкарча а корреспондентий боламан. Масала, шин шолха араьннача номера (1926 шу, № 17-18) 85-ча оагӀон тӀа араяьккхар журнало гӀалгӀай юрташкарча корреспондентий хьалхарча конференце дакъа лоацаш хинарий групповой сурт. 94-ча оагӀо тӀа гӀалгӀай юрташкарча корреспондентий собране сурт (Аьхка-Юртарча корреспондентий кружок). Цул а хьалхагӀа (1924 шера, № 12) къамий кепайоазонах йолча дискуссионни статья тӀа хоам бора журнало гӀалгӀай меттала арадувлачча къонача «Сердало» газета гӀо дарах. Цу шера (23-ча номер тӀа) къаьстта белгалдоахар журнало: «1923 шера 1-ча мае арадувла доладенна «Сердало» газет бокъонца йола революцен маьлха зӀи я гӀалгӀай лоамашка... Газетах доалла къаьстта дика хӀама да пуи мотт кхетабе итта а массане а кхетабеш а бола наха бувцаш бола мотт хилар... «Сердало» газето дӀадахча хана дагь цхьаккха а хӀама дац, амма пуи кхоане дика хургья ГӀалгӀайченна!»

ХӀаьта В. П. Ставске статья дӀахьаьчача из араьяккхар журнало 1926 шера 22-ча номер тӀа. Ставске дика лаьрхӀар «Сердало» газето къамаи йоазонна пропаганда еш хилар, моттигера партийни советски органаш тӀахьехар юрташкарча корреспонденташта чӀоагӀа теркам тӀабахийтара, белгалдоахар ГӀалгӀайчен юрташкарча корреспондентий кружокаши мугӀараши чӀоагӀа дегӀадахар, итташ дола пенгазеташ арадуьлар, цар язьеча критически заметкаша ду гӀо, хьаллаьцар юрташкарча корреспонденташта шефство лаьцача грозненски промыслай болхлоша дӀадоладаь дика гӀулакх.

«Красная печать» яхача журнала тӀа шин статья араьйначул тӀехьагӀа В. П. Ставске хьинаре даьгъа лоац парте Къилбаседа-Кавказски крайкома кепайоазон отдела заседане «Сердало» газета отчет ювцача. Цу шера шин доттагӀчунца Александр Фадеевца цхьан цига вар из болх беш. Укхаза а чӀоагӀа теркам тӀабохийтар цо болхлойи юрташкарчеи корреспондентий болам дӀахо дегӀабоалабара.

Цу болама тахане а кхоене а сийрда я. Дукхха шераш хьалхь из хьахулаш лаьттача хана кӀаьд па луш гӀалгӀай юрташкара хьалхара корреспонденташ хьаллаьца лаьттав цар хьаькъала хьехамча Владимир Петрович Ставский. ЧӀоагӀа барнал яхаш болча Нохч-ГӀалгӀай АССР къахьегамхошта цӀаккха а виц лургвац В. П. Ставский.

А. КОВАЛЕВ,
СССР журналистий Союза член.

КХОАНА—РАДИО ДИ

Къамаьл а ду хьа а хьокх Москвера

«...миллионаш болча наьха хьаькъалаштех дегаштех, дунен халкъашта юкъерча политически климата а общественни мнени вӀашагӀехьъалийтара а чӀоагӀа гӀа ийнин ю телевиденей радиосие».

(Брежнев Л. И. КПСС идеологически балха актуальни денаш. Т.2, 2-гӀа издани, доп. М., Политиздат, 1979, оагӀ. 135).

85 шу дьнинад вай мехкахочо А. С. Поповa дунен тӀа эттара хьалхара радиопередача хьа исторически динахьа денз. Из хӀама белгал даккхар духьа хӀара шера 7 мае советски нахи дезду бузайа, радио, телевидено болхлой традиционни цӀей — радио Ди.

Вай мехка хьа а яь. болх беш я телевиденен радиовещанен ина бола бӀарчча цхьа система.

Советски телевиденен радиоси ерригача планета халкъашта дӀакхухь социализма дунеках дола бакъдар, пролетарски интернационализма иделш, ерригача континенташкарча къахьегамхой вежарашха йола солидарность.

Дукха ца гоаш деррига лаьттан тӀарча наха дувна деларгда Москверча Олимпийски лоазарех.

«Орбита» яха 80 совгӀа телевизионни станци чуйода вай мехка тай-тайпара районаш вӀашагӀйийзача «космически тӀаьна». Советски Союзе баха 85 процент гаргга нах хьеж Москвера еча передачашка. Вай Даьхен гаьнарча йистошка бӀаргаго йиш я Останкинера, дунен тӀа эттара йоккхагӀчарех йолча цхьан телецентрера, еча передачашка.

Олимпийски телерадиокомплекс болх бе йолаллийтарца Москверча Олимпиада-80 хьежаргва 2 миллиард гаргга зритель. Керда комплекс хӀанзарча эттара кердагӀчен толашагӀчен техникаш кийтта л. Цхьан хана 22 телевизионни 70 радиовещательни студера дӀахьа йиш я 100 совгӀа телеи радиои программаш. Телевизионни технически центра кердача корпуса технически средствашца йош хулийтаргья СибаретӀея, Гаьнарча Малхбоален, Казахстана, Юкъерча Азе районашта еш йола Центральни телевидене программай передачош ну районашка бахачо наха аьттув болашагӀа йолча хала с.

СУРТА ТӀА: передача дӀахьеш латт Центральни телевидене студе.

А. МОРКОВКИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

«КАЬХАТ ЦА ЭША А НИКЪ БЕ ЦА БЕЗА А ГАЗЕТ»

Советски халкъо дезду радио Ди. Вай мехка радиовещани дегӀаяр айхха дувзаденна да Владимир Ильич Ленина цӀораца. «Геттара боккхача лоархӀама гӀулакх», «Каьхат ца эша а никъ бе ца беза а газет», «Миллионий митинг» — иштта лакха ба В. И. Ленина радио баьмах. Из массанахьа дӀайоржае аьнна баьччас тӀадллар кхоачашлаьд. Из тун да вай республике радио дӀаяржарца а.

Тахан Нохч - ГӀалгӀайчене болх беш я низ бола радиостанци. Радио ЦӀа эттара кердагӀйолча техникана кийтдаь да. Передачаш ю дийнахь-бус 8 сахьата, шин программагӀа эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала. Радиовещани дӀакхаьчай республике бахача берригача нахага.

1980 шера 1 январь тӀакхоачаш Нохч - ГӀалгӀайчене болх беш яр 180371 радиоточка. Республикерча наьха я 386 эзар приемник, радиола, магнитофон. Укх гаргтарча шин-кхаь шера кхы а дегӀайоагӀаргья радиовещани. УКВ стереофонически вещанега яккха лерд!. ЧоаггӀа дегӀайоагӀаргья проводной радиовещани. Цо дика эргаьинха товергья еррига вещани.

«Прессо, телевидене, радио, багагӀа еча пропагандон агитацей кхы а доккхагӀа новкъостал де деза советски сага мехка чура вахари дунен халкъашта юкъера событеши дика йовзара, юкъарча гӀулакха, коммунизм хьалгӀра юкъе ма могга дукхагӀа даькъа лаца гӀортара», — иштта аьнна «Идеологически, политико - кхетама болх дӀахо тоибарах» болча КПСС ЦК-а сопам тӀа.

Телеэкран е радио йолаялийтача хоалургба Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхоша хӀама хьалеш беттану цха. Предприятешкара, хьалхе латтача гӀишлошкара, мехкдаьтта промыслашкара, совхозашкара, колхозашкара хьахоз къахьегамхой сийлен гӀулакхех дола хоамаш, тайп-тайпарча къамех болча наха вежарашха вӀаши новкъостал деш, экономикен культурен дегӀайоалаеш хиларах дола дукха масалаш.

«Керда хоамаш», «Телехоамаш», «XXV съезда решенеш — вахаре!», «ХӀара белха денна—дикала Эзаре», «Коммунисти хан», «Лоалахой яхье баьнна», «Юртара вахар», «Юртара кердадараш», «Социалистически яхьа дневник», «Пятилетка балха никъ», «Цхьаккха а тӀехьа вусар улув воацаш» яхача передачашка хӀара денна къамаьл ду партийнии советски болхлоша, предприятейи учрежденейи кулгалхоша, болхлоша, колхозхоша. Цар дувц КПСС XXV-ча съезда решенеш кхоачашъяра, производства эффективность лакхъяра, арахеца продукци дикагӀа хилийтара, рузкъан ма могга кхом бара, къахьегамна производствон дикагӀа вӀаштӀехьаьккхара шоай коллективашца лоаттабеча къовсамах.

Къахьегамхоша идейно-политически, интернациональни, атеистически кхетам баларадешаш дувцаш я «Цхьан дезале», «ДоттагӀий оазаш», «Дега лоӀамагӀа», «Хьона. Дахьо, салтечун доги» яха передачаш, «Коммунисти хан», «Патриот», «Атеист» яха журналаш. РадиоладувгӀархошта езаенна я «Илли дезарашта», «КӀирандийнахьара музыкальни программа», «Керда илли довзийт оаха» яха передачаш, «Кьовнал», «Кьона заманхо», «Кагирхой вахар», «Спортивни вахар» яха радиовыпускаш.

Безаме, чулоацам бола передачаш кийтъеча, таканера лоархӀаме темаш уттаеча журналисташта доккха новкъостал ду болхлойи юртарчи корреспондентиша. Тха штате йовнача активе ба 200 совгӀа болхлойи юртарен корреспондент. Уж шоай гӀулакх дика доввашн дезаши нах ба. Царна юкъо ба производстве хьалха латтараш, новатораш, йокха говзал йола специалисташ. Шоай лоӀаме тхона новкъостал деча берригача наьха цӀераш яьха цала хала да. Царех эттара доккхагӀа дакъа лоацарий цӀераш йоахаргья вай. Уж ба «Электроприбор» завода наладчик А. Зайцев, «Грозэнерго» оператор Х. Суруджанц, Алхан-Кала юртара киномеханик Я. Цуев, «Электроинструмент» завода слесарь Котиев, «Лермонтовский» совхоза бригадир Т. Хамурзаев, «Красный молот» завода вокхагӀвола мастер Г. Аристокисян, Л. Н. Толстоя цӀерагӀча Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен университета студент С. Арчаков, Нохч-ГӀалгӀай АССР ГАИ балхахо А. Чебушев, «Грознефть» объединене инженер-технолог Ю. Кунмов, республикански ветеринарии станце вокхагӀвола Ӏилман болхло Б. Диквев, Нохч-ГӀалгӀай АССР юстице министерства консультанташ Н. Бугаева, Г. Вакалищев, бурув деттача балхий Старогрозненски управлене болхло А. Тищенко, республиканена юртбоахама станце директора заместитель А. Шалякин.

Радиоца рабселькораша кертерча дакъе лисьмоша гӀолла буввам лоаттабу. Письмох пайда эцарга хьежа дика хургба редакцей, журналистий болх. Массаза а письмоца беш бола болх бийцаб радиовещане юкъарча собранешка, редакционни летучкашка, редакционни совета а комитета а коллеге заседанешка.

ХӀара шера йоккхагӀа хул редакционни почта, из да эттара хьалхарча аргӀанна тха штате йоацача активаца буввам хилар. 1979 шера Комитете дера 18050 письмо, вештта аьлча 1976 шера хиначул 3339 письмо дукхагӀа.

Авторашa дувц чулоацамен безамен хӀамаш. Цар йиш хулийт передачашка производственни, культурни, моральни, нравственни проблемаш ювца. Керда лоархӀаме темаш уттае йиш хулийт письмоша.

Йоккхача АтагӀарча къонача болхлоша къаьнара обычеш, дӀаяхача замах юхедисараш вочаоагӀорахье хӀана дувц, уж хила а хиннд. Хург а да, яхаш яздора. Цига вахар корреспондент, меккарашца къамаьл дир. Гучахьара, наьха теркам тӀоэаш къамаьл хилар нох. Дукхача радиоладувгӀархоша цу къамаьла раьза болаш письмош даьхийтар.

Бурув деттача балхий Горячеводски управлене балха болча къонача новноша яздора тика тӀа хӀара денна цӀагӀа хилаиза аргйоаца продукташ хилац тхона, уж ийе Грозие аха дезаш хул тхо. ХӀаьта берий беш в хилац массаза болх беш, из бахьан долаш балха тӀара довла дезаш хул, яхаш. Корреспондента бурув деттача балхий управлене кулгалхоца къамаьл хилар. Письмо тӀа дувцаш хинна кхоачамбоацараш дӀадоахаш гӀулакхаш, кхоачашдир.

Республика керттерча предприятешка колхозашка, совхозашка я корреспондентски посташ. Дика болх беш я Аргунерча цӀенош деча комбинатера пост. Ши шу хьалха тӀехьаюсаш предприяти яр комбинат. «Аргунера цӀенош ду комбинат: «гӀулакхаши проблемаши» яха ши передача йир ингарча болхлой корреспондентий пост. Комбината балха тӀара кхочамбоацараш дувцарах тоъам баь Ӏанзар тхо. Комбинатаца юкъаенначи предприятешна кхоачашде доагӀа, цар из дарах тийша комбината толам баргбола дешаш дийцар. ХӀанз Аргунера цӀенош ду комбинат республике хьалха латтача предприятех ца! а хинна дӀаоттар болхлой корреспондентийи журналистийи дакъа юкъе долаш хӀама да.

Радио ЦӀагӀа хӀара шера болх беш я болхлойи юртарчен корреспондентий школа. Цига дешаш бераша йовзийт радиожурналистика жанраш, оаз дӀаязъеш йола аппаратура. Школе хьехаш ба квалифицировании журналисташ, опытни лектораш, экономикан культуран специалисташ, республика министерствайи ведомствайи кулгалхой, партийни советски болхлой.

«Идеологически, политико-кхетама болх дӀахо тоабарах» болча КПСС ЦК-а соцамо радиовещане болхлошкара дӀадех передачаш кӀоаргга чулоацам болаш, ладувгӀа дотдоагӀаргдолаш, парте XXV съезда исторически решенеш кхоачашъеш боахкача къахьегамхошта новкъостал хургдолаш, кхы а дикагӀа болх бара цар дог ураоттадергдолаш хулийтала, передачаш дакъса хӀбар доацаш хулийтала.

Из лоархӀаме дехкар кхоачашдеш Нохч - ГӀалгӀай радио творчески коллективо лакхбергба шай профессиональни боарам, айхха бувзам лоаттебергба радиоладувгӀархоца.

М. АУШЕВ,
Нохч - ГӀалгӀай АССР телевиденен радиовещанен паччахьалкхен Комитета председатела заместитель.

Доазол дехьара

Тахан 10 шу дуз СССР-ан ЧССР-ан юкъе доттагӀалах, цхьана гӀулакхаш леладерах, вӀаши гӀо дарах даьча Договора кулгаш яздаь

НИЗ БОЛА ДОТТАГӀАЛ

Чехословакин халкъо вергӀато яьнна 25-гӀа бӀаьсти белгалъяьккхача деношка, даим советско - чехословацки гӀулакхий истореа юкъе хургйола событи хилар. 1970 шера яхлагӀча мае Пражски Града Владиславски зале КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПЧ ЦК Генеральни секретара Г. Гусака, ЧССР правительства Председатела Л. Штроугала кулгаш яздир Советски Социалистически Республикай Союзан Чехословацки Социалистически Республиканан юкъерча доттагӀалах, цхьан гӀулакхаш леладарах, вӀаши гӀо дарах долча кердача Договора.

«Советско - чехословацки доттагӀала бакте дӀаотташ долча кердача договоро бакъ а ду чӀоагӀ а ду 30 шу гаргга йолча хана вай мехкашта юкъе латти гӀулакхаш дегӀахъалара даькъе карагӀдаьнараш, аьлар договора кулгаш яздаьчул тӀехьагӀа ше къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева. — Цунца цхьан цо теркалбу марксизма - ленинизма хьехама, социалистически интернационализма принципий кӀийлен тӀа латтача вай цхьан леладеча гӀулакхий хӀанзарча хинара боарам».

1970 шерара договор лар фашизмана духьаьлара тӀом сихбеннача хана хьахиначча доттагӀалах, вӀаши гӀо дарах, тӀом дӀабаьнначул тӀехьагӀа цхьан гӀулакхаш леладарах долча советско-чехословацки Договора дӀахедодар. «Тхона цӀаккха а дицлургдац, духьъал тхоай территоре тӀа тха паргӀато бахьан латташ 150 эзар советски сага вахар дӀаденна хилар. Из беррига антифашистски къовсам, чешски а словацки а халкъашта дага мел даьллар, цар са мел тийсар 1943 шерарча Советски Союзацарча союзнически договорах доаллаш да, — белгалдаьккхар Густав Гусака 1970 шера 6 мае ше къамаьл деш. — Вай халкъий хьаштоши дагалаттараши чулоацш долча цу договорах вай мукъадаьхачул тӀехьагӀа Советски Союзаца айхха вежарий гӀулакхаш леладара ориентаци йолча вай хушцалургйоацача арахьарча политика кӀийле хилар. Тахан даьча союзнически договоро ший гӀулакхех бӀуболийт вай халкъа, хьалла дӀахо дегӀаахара перспективаш».

Чехословаке наькъашка гӀолла удаш дел «Жигулеш», «Москвичаш», советски керда гӀишлош хьалъеча болх беш а низ бода «Татраш». Ца соцаш ух вай мехкара мехкдаьтта «Братиславерча «Словнефть» яхача эттара йоккхагӀа йолча мехкдаьтта чакхдоахача заводе; Москве, Ленинграде, Киеве, итташ йолча советски кхыча городашка пассажираш дӀайоха кхувл «ЧКД» яхача пражски заводе хьаьлча трамваеша; советски чехословацкии специалисташ цхьан къахьегаш ба Ясловскен Богуницен атомни электростанцеш хьалъеча. Из деррига а советско - чехословацки договораца дувзаденна да.

Цунна кулгаш яздаьчул тӀехьагӀа дӀададача итт шера кхоаза совгӀа лакхъенна вай мехкашта юкъера товарооборот, хӀаьта карарча шера ворх! миллиард сомага а кхоачарья. Советски Союз— Чехословаке эттара йоккхагӀа йола торгови партнер: цунна кхоач вошал долча мехка арахьарча торговле 35 процент. Чехословаке кхоалагӀа моттиг лоац советски арахьарча торговле обороте — цун юкъейи объема 10 процент.

СССР-ан ЧССР-ан 18 шин оагӀон соглашени яьй 1976—1980 шерашка производствана специализацин кооперировании яра даькъе. Чехословаке экспорт ю атомни станцешта йолча оборудованепа, компрессораштеп холодильни агрегаташтеп, бувзама техникана а кхачан промышленноста йолча машинашта а, аммнака производствана лаьрхӀача комплексни технологически линешта. Советски Союзера кхуэь цо промышленни оборудовани, вычислительни машинаш, пассажирски самолеташ, легковой автомобилаш. Технически гӀон гома чу итташ промышленни предприятеш хьалъяьй вай мехко Чехословаке. Царна юкъе я Устинад-Лабера цӀенош ду комбинат. Пошторвера фосфорни кислота арахеца завод. ЧССР халкъа бохама Ӏалаьмате боккха лоархӀам болаш я Советски Союзе лоаттаю бийдал. Масала, духхьал укх шера кхоачаргда Чехословакега барайтта миллион тонн мехкдаьтта, алх миллиард кубометр газ, бархӀ миллион тонн аьшка руда.

Вай мехкаша дӀахо а толаме цхьан гӀулакхаш леладаро боккхача лоархӀаме я духха йоацаш Праге кулгаш яздаь 1990 шерралца йола СССР-ан ЧССР-ан юкъе производствана специализации кооперирования елга дегӀаяхулара хьакъехьара йӀаьхача хана йола программа.

ДоттагӀала гӀишло оал Чехословаке хьалъеш латтача Пражски метрополитенах. Метро лоархӀам духьал цо столица транспортни проблема кординальне къоастаярах лаьтта Ӏац. Из хьалъяр Советски Союзо Чехословакен цхьан леладеча гӀулакхий къаьгга дола масал да. Цо органически юкъ хьахла латта советски опыти техникен чехословацки болхлойи инженерийи говзалцен инициативаци. Пражски метро хьалъеча Советски Союзо ду технически гӀо шердарах йолча чехословацко - советски правительствашта юкъерча соглашенева кулгаш яздар итт шу хьалла. Цу юкъа хьалъяьй 20 километр туннелашн 23 станции. Метрополитена яхьийтар 66 миллион сома мяьха лаьрххӀа йола машинаш, оборудовани, материалаш; гӀишло хьалъеча гӀо дӀаь. хӀанз а ду иттьбӀаь советски специалиста; бархӀ бӀаь саг совгӀа бола чехословацки инженераши механикаши лаьрххӀача кийчоаах чакхбаьнна вай мехка. ХӀанз укх сахьате Пражски метро шин яхе хӀара денна 600 эзар саг дӀа-юха вуг. Вошала гӀишло дӀахо хьалъеш латт.

Чехословацко - советски доттагӀал чӀоагӀлуш латташ хилар хьахьокхаш дола хӀама да чехословацко - советски доттагӀала цӀерагӀча социалистически къахьегама бригадаш болам. Цу къахьегама коллективий социалистически яхь лел Советски Эскаро Чехословаки мукъаьяккхача дениз 35 шу дизар дездара кийчо яра наькъаца.

В. И. Ленина цӀерагӀча «Шкода-Пльзень» яхача объединене къахьегаш я, масала, 150 чехословацко-советски доттагӀала цӀерагӀара бригада. Цу массане а болх бу девиз я: «Советски Союза заказаш хаинахьа а ма хулала дикагӀа а кхоачашдар». Духхьал укх шера дохийтаргда объединене вай мехка ши миллиард крон мах бола продукци. «Шкода» цхьайтта заводе уж заказаш кхоачашдара шефство лаьцай 68 бригадо. Кховзткъе итт коллективо декхар тӀаийцад советски новаторий къахьегама методаш юкъейоалаяра наькъаца йиъ миллиони ши бӀаь эзарн кроиа мяьха бийдал, материалаш, электроэнергихое. Дегински районерча «СТАП - Вилемов» яхача къаман предприяте чехословацко - советски доттагӀала цӀерагӀча социалистически къахьегама бригадай членаша декхар тӀаийцад мукъадовлара шера советски заказех йола продукци шоаза дукхагӀа арахеца. ХӀаьта цу хьакъехьара масалаш эзараш да. ВӀаьш коллективаш, эзараш къахьегамхой ма бий чехословацко - советски доттагӀала цӀи леладеча бригадай болама юкъе дакъа лоацаш. Цукна тӀатоха деза, чехословацко - советски доттагӀала Союзе — вошал долча мехка эттара дукхагӀа нах юкъебола организаци — 2 миллиона 350 эзари саг хилар.

ЦӀаккха а дицлургдоацача дийнахьа 1970 шера 8 мае кердача советско - чехословацки договора кулгаш яздаьчул тӀехьагӀа Пражски Граде хиннача митинге дакъа лаьцача ткъаь итт эзар саго массава раьза а волаш тӀаийцар чехословацки къахьегамхоша советски къахьегамхоша яхьийта послани. «Тхоай коммунистически парте кулгал а деш, Советски Союзацен кхыча социалистически мехкашцен оагӀох оагӀув а теха чакхйоахаргья оаха вийсхон, социалистически гуманизма, прогресса, аламаьен дерриг творчески низаш дегӀаахара идеяш. — йоахар цу тӀа. — Цу новкъа тхо гӀорда эттара хьалхарча болхлой президента — Клемент Готвальда — васкеташта тешаме а долаш: «Даим Советски Союзаца, цӀаккха гӀоргдац кхыча новкъа!».

В. ЕНИН.
(АПН).

ВӀашагӀкхийттача Штаташка сага - нерттерчарех йолча цхьан бокъонах — къахьегара йолча бокъолах баьннаб 6 миллион совгӀа нах. Хьабе болх ца хиларга диллача къаьстта халача хьал тӀа ба нагирхой. ТӀагӀа дукхагӀа герзаш хьадара тӀаберзабаьча США администраце кердача наьъах хьахур а дах дӀаоттаьча американски экономика милитаризаце балха моттигаш дӀахо кӀезигъярга вуг, американски къахьегамхошта кердa хӀлонаши эшамайи тӀакхоачадергда. — белгалдоаккх «Дейли уорлд» яхача газето.

СУРТА ТӀА: столица вахашамига саг, вахара кийъ ше хӀанзза мара дӀаболабаьбоацашехьа а, ший тайпан цӀи хьабе болх боацарий списка тӀа дӀаязъеш воала.

АДН—ТАСС сурт.

АПН корреспонденташа хоамаш ду

КАРТЕРА УЛЬТИМАТУМ

Хьалхарча дикача хана моллагӀча малхбузехьарча европейски мехкарча американски посоло кхыча мехкашцарча гӀулакхий министерствага аудиенци ехар, хӀаьта чӀоагӀа сий а деш дора ше деш дола дехар. ХӀанз яшта дац. Укх деношка телевизионни спутникага гӀолла ультиматум кхьачар Малхбузен Европага. Дика болх беш телевизор а йолаш йолча кабачоке баьккача наьха цхьаккха а цу тайпара хӀама дага а доацаш ваьгӀача премьер-министрал хьалхагӀа боаза йиш яр цун чулоацам.

Великобритане, Франце, ФРГ, Итале телекомпаней цӀерагӀа веннача яиъ журналиста интервью луш президента Картера дӀакхайкадир Ирана духьала США леладу гӀулакхаш Малхбоалехьарча Европа «дизза а хьнаре а хьалацирга» ше хьежаш хилар. Цу тӀа а кхы ха а ди а доацаш. Цул совгӀа, президента кхьметтел дӀа а хайтар малхбузеневропейски союзникашка цар Америка даьр де деза «хьалда дола ди» малагӀа да. Дувцараш бетташ, кхьметтел дукха кӀираш а ца хилар дӀахайтар Картер.

Цхьабакъда, укхаза, Лондоне, цу дешаша хьоаньча реакце йоах, кхьметтел эттара чӀоагӀагӀа мутӀахьа бола США союзникаш а кийча бац картеровски авантюризм бахьан шоай мехкий гӀулакхаш толхаде.

Бакъда, британски прессеи парламентски заседаней стенограммаши-м Вашингтон дагайоаллаш деча къамаьлех хьалйизза я ХӀаа, Малхбузехьара Европа дукха лаьттай американски зонта кӀал лечкъа, цудухьа счетах шийгара боагӀа мах бала беза. ХӀаа, атлантически солидарность массадолча хӀамал тӀех я... Амма цу хӀиллан демогогена юкъера арагӀерт хьажа кхьжах а тохаш вӀашдухьала нийсу США, нийсагӀа аьлча, президента Картера хьашташ Атлантикал дехьарча партнерий хьашташи.

Кхьчар ярaш санна йоацаш яцар цу хьакъехьара Маргарет Татчера комментареш а. Шеко яц, дувцилга а йоацаш хьаллаца мегаргйолаш я Вашингтон аьнна мукӀарло дир британски премьер - министра общинай палате. Амма Британи цхьаккха хӀама де йиш йолаш яц ше цхьаь. Нагахьа санна Ирана духьала довле, деррига малхбузен дуне цхьан хила деза. Цхьабакъда, из ма дий дувцар, из дуне барт болаш дац.

Картера ультиматум а ялекъа къорабол аш санна мара дӀа мича хезар цо вайтача Уоррена Кристофера дийцар малхбузеневропейски столицашка. Цо дувцар союзникашта Ирана экономически дипломатически бойкот оттаярах йола ООН Кхерамзален Совета цхьа резолюци кхоачашъе еза яхаш. Британе декна йоп къаьстта белгалдар. Укхаза духхьала дӀаахалар дипломатата цу тайпара резолюци йолаш а яц, долче, моллагӀа а цу тайпара гӀулакх дича, ООН Уставага диллача законагӀа доацаш а хургда аьнна.

Курьезага гӀоргташ да атлантически солидарноста гӀабаех мукъабовла гӀерташ укх деношка тореша леладераш. Иштта, Лондоно аьлар, Ирана духьалара экономически санкцеш башха эффективни а хургйий-теш, хӀана аьлча Родезена до ше оттаяь хинна блокада Ӏургаш а доахнаш хинна хиларгӀа.

Лондоно баьхаташ доах, юхагӀерта я Бонин Рими, ше раьза ца хилар къайладохьалуш яц Париж... Малхбузехьара Европа американцаша турбаш ма дехкиянгехьа а Ирана духьала цхьан хана жӀарг бахьан дьрех таррa йола поход е кийча ца хилар эттара аттагӀа цхьан дешаца дашха йиш йолаш да, из да «мехкдаьтта» яха доза. ДагадохьарагӀа аьлча, Картера йоах, духьал союзникаш иракски мехкдаьттана тӀакхоачабе гӀерташ да ше мел леладер. Цхьабакъда, малхбузен европейцашта хетар кхыча тайпара да. Вашингтоно лелаю цхьаккха хӀама бехнтокхаме ца хета авантюризм берригача мехкдаьтта импортерашта дикана яц, цу даькъе Малхбузехьарча Европа дуккхача мехкашта а Японена а.

Цхьабакъда, Англи, масала, кастта Къилбаседен форда чура доаккхача ший мехкдаьтта бокъонца хьалъоаргйолаш я. Цу тайппара, Лондоно лаьца полици хӀамах кхераш а доацаш духьал ладугӀа оагӀаш дац аьнна хеташ Вашингтонага ла ца дугӀар да. ХӀаьта кхы а хьокхамегӀа а да нагахьа санна истори долладалехьа шин мехка «юкъе лаьтта гӀулакхаш» дагадехача. Сенна тешал ду цо? Хетаргахьа, кхьметтел шоай къамий сий а ца лоархӀаш цкъаза ВӀашагӀкхийттача Штаташта мутӀахьа хиннача мехкий а Картера политиках чӀоагӀа тешам боаре.

Дика гуш да, цу американски эгоизма маӀан общинай палате Тэм Далиэлла заявлент яьча тайпара, «цхьанна хӀамо а дугаргдац цо санна айха «шийлача тӀема» юха тӀа».

КӀезигагӀа хоеш де цхьаькха. Фу де волалургва США президент, нагахьа санна апрель бовш хургйолча ЕЭС лаккерча боарамерча совещане ший ультиматум тӀа ца эце? Кхайкаергйий-теш Малхбузехьарча Европана экономически блокада? Хоржамашта хьалхарча шовиъо хьалхьоавьчоа-м Атлантика а гонга гӀолла мара багӀац.

В. СИМОНОВ,
АПН соб. корр.

Лондон.

КАЛЕЙДОСКОП

БЕРИЙ СУРТИЙ ВЫСТАВКА

60 мехкара ши эзар гаргга болх хьахьокх Делерча дунен халкъашта юкъерча берий сурта выставке. Соахка «Шанкарс уиклн» яхача сатирически иллюстрировании еженедельника чакхъяьккхача конкурсе ахийтача 150 эзар суртах хьахаржа да уж. Котало ньокхачарна лургьа, укх шера Инде президента чӀоагӀаьх доше медаль, Дж. Неру цӀерагӀа йола тккъо доше медаль, ялх бӀаь совгӀа кхыйола призаш медалнии.

(АПН).

КОРАЯЬ ХӀАМАШ ДӀАЧУТЕЛАЧА... ПАМЯТНИК

Дэйв Аллена, лондонски полицейскена, ший участке гӀолла чакхволаш дага а доацаш, ши метр лакхал дола Чарли Чаплина борза статуя корань. Лондона юккъе, Лейкастер Сквере, из миштта нийсъеннай хац. БархӀ «боббе» халла хьал а айъ, полицейски участке дӀайихьай из. Ваьнда, сел вонихача Чарлена корань хӀамаш дӀачутела цӀа сов эамига хилар. Полицейски участка юа вита везаш хилар из. ЦӀи хеза йола кьеча наьха хачи а гӀаюхаш, массаза санна Ӏаса а бе йоаллаш, кӀезиг-дукха маьлхара а ваха, укхаза латташ цхьа ха лоьккхар цо. Ца кхеташ хинна из истори кастта дайзар.

Ши метр лакхал долаш йола статуя хьалъхиннай авангардистски театра здане хьалхашна оттаде вовзаш волча лондонски комина Томме заказагӀа, амма монтажникаш гӀалат а баьина кхыча адресагӀа дӀаяхьийтай из.

(АПН).

Дукхача наха манифестацеш, митингаш, забастовкаш а еш белгалдаьхар Португале аграрни реформа гӀадоаккхаш лоаттабаьча къовсама Деноши. Уж чакхдаьхар португальски къахьегамхой Еррига юкъарча конфедераце — Къаман Интерсиндикала инициативагӀа национализацинь латташ Ӏаьдалаша помещикашта юха дӀателаш латтача аграрни реформа чакхъяьккхача зонерча гӀулакхаша португальски общественноста теркам цӀаькха а тӀаозар дукха.

СУРТА ТӀА: мехка къилбехьарча город Эворерча юртбоахамa болхлой демонстраци.

ЮПИ—ТАСС телефото.

Самардийнахьа Грозне дукхача улицашкен майдашкен гIолла чакхъьлар шонатхъен кхойттазлагIа дIахьош йола «Грозненский рабочий» газета призаш лхара яйгача атлетиках йола традиционни эстафета. Еррига а 13 километри 550 метри йIаьха дистанци йолча эстафете дакъа лоацаш хилар 46 школаи 8 спортобществан командаш.

Школай командаш шина группе йийкъа яр. Царех 29-не данъа лаьцар цхьа эзарнел кIезигагIа дешархо волча школай группе, хIьта 17-не — эзарнел дукхагIа дешархо волча школай группе. Хьалхарча группе котъьлар 25 дакъа йийкъача дистанцегIа 42 мин. 21,5 сек. сада чакхъьлинача № 55 йолча школа командо, шоллагIен кхоалагIен моттигаш кхьчар № 48 а № 6 а йолча школай командашна.

Школаи шоллагIча группе массарел кадайгIа хилар цу яхьашна духхьашха хьалхарз моттиг яьккха № 41 йолча школа коллектив. эстафета чакхйоаккхача 41 мин. 08 сек. ха мара эшанзо цунна. Укх шера шоллагIча моттигах кхоачам бах Iе йийзар соахна а цул хьалхарча шерашна а массехказза цу эстафете котйийнача 56-ча школа команда. ХIьта кхоалагIа моттиг № 34 йолча школа дешархоша яьккхар.

Эстафета керттера соврIат — йоккха кубок шоайла къувсаш хилар шиша команда отталь йола спортобществай коллективаш. Шинна а командо хьскха ха вIашагIтехача кхьчарел тIех хилар «Буревестник» яха студентий спортобществан командаш — 1 сахьат 17 мин. 46 сек. ШоллагIа моттиг яьккхар соахкарча эстафете котъьлинача «Спартака» коллективо, кхоалагIъяр «Труд» спортобществерча спортсменаша. ХIьта къаьст - къаьстача командашта юкъе эстафете эггара массагIа хилар «Буревестника» хьалхара команда — 37 мин. 46 сек.

СУРТА ТIА: эстафета дIайолаю дешархой командаша.

Е. МЕГРАБОВА сурт.

ФУТБОЛ ЦХЬА БАРТ ЦА ХИЛЧА...

ХIара шера эзараш футбол езараш хьалхе а дена чIоагIа сатувсаш хул кердача сезона хьалхарча матчага. Укх шера юха а шоллагIча лиге ловза езаш йолча «Терека» хьалхара вIашагIкхетар араьхьа чакхдаккха дезаш нийсделар. Дале а 2-ча мае Махачкале республикера бIаьш футбол езараш баьхнабар «Терека» моттигерча «Динамо» командаца долча вIашагIкхетарга хьажа.

Хьалхарча календарни ловзарга цIейга санна кийчо яьяр Махачкалерча стадиона болхлоша. Ия доладалехьа трибунашка гулбеннараштa хьалхашка шоай говзал гойташ хилар къона гимнасташ, легкоатлеташ, халхарчаш. Командай капитанаша В. Талгаевеи («Терек») А. Макаровеи чемпионата байрах хьалъураг[ъяхийтачул тIехьагIа дIадоладелар ловзар.

Ловзлахарчи республикашкарча командашта юкъера вIашагIкхетараш массаза а ирси сакъерламеи къовсам латташ чакхдийнад. Цуния теналл ду укх шифраша: чемпионате шоайла цул хьалхагIа йийттаза лайзалр командаш, хIарэяр пхеззa котъьнаяр, хIьта дитъ ловзар цхьаьне совле ца йоаккхаш чакхдаьнадар. Иштта гулбеннарий тервам лаьгI ца болийташ хилар тIеххьара ловзар а.

...Хьалхара тайм чакхъяла массехк минут мара ца йисача хана 1:0 счет а йолаш «Терек» хьалха йоалаш дIадолаш дар ловзар. 27-ча минуте вратара а защитникаш та а дага ца хиннача тайпара А. Синькос цIаьхха гаьнара техе бурган шоай наIарэшка чуйиккхачул тIехьагIа дукха къахьийтар фусамдаьша нийсхо лякха гIерташ. Цхьабакъда гIалат ца бойлаш, шоаш ца кхобеш ловзар вай футболисташ. Иштта, динамовцаша яьсса йисача «Терека» наIарашка бурган хьожаьчул тIехьагIа тамашне хоза тоссавенна из юхаратехэ карагIдаьлар Т. Куриева. ХIаьта 40-ча минуте вай защитникех цхьаннечун кулг бургацах хьокхаделча пенальти хьожайнча а гол чутоха магаизар фусамдаьшта — бургцa наIарех туллаш техар динамовца В. Вашенкова. Иштта вай командага совле а йолаш хьалхара тайм чакхъяларга дIэлестар гIулакх. Дале а из чакхъяла 2 минут ха йисача хана гIожа гIалат ваьннача вай защитника И. Козина ший наIарашка гол чутехар.

Шинна командана сакъердаме, ира футбол гайта ца могаш хилар шоллагIа тайм. Уххаза белгалдаккха доагIа, къаьст - къаьста спортсмен хьайийцача футбольни говзала массе а даькъе хьаьший тIех хиннилга. Цхьабакъда, геттара хьинаре хиннача фусамдаьша командии ловзар вIашIехьдаиккхарах цар дукхагIа кхерам тIатийсар «Терека» наIарашта. ХIаьта вай командах таханарча дийнахьа ала йиш яц ший ловзара тактически сурт къоастадаь коллектив я из, аьнна. ХIана аьлча къаьст - къаьста футболисташ хьайийцача царех хIаравар говзалах дикка кхийна спортсмен ва. Дале а футбол керттерча даькъе командин, коллективни ловзар да. Цудухьа шоайла вйхьи ловзара бувзамаш доацача солистий команда санна духьалъэттар «Терек» цу дийнахьа. Къаьстта эсала лайзар «Терека» защитникаш.

ХIаьта фусамдаьшта шоай хьинарах беркат а даьлар. Ловзара тIеххьарча минута гол чу а тохаш счет 2:1 а йолаш котало яьккхар цар.

Ший хьалхара матч ер футболисташ ловзаш чакхъяьккхар «Терекo»: Колосов, Шулаев, Джунидов, (46 м. Чирва), Козин, Куриев, Талгаев, Колядко, Хохленко, Синько, Соколов, Кадиев (65 м. Суворов).

9-ча мае «Терек» Волгограде моттигерча «Ротор» командаца ловзаш хургья.

С. ПАРЧИЕВ.

КАСТТА ТИРАЖ ХУРГЬЯ

1980 ШЕРА 15 МАЕ

городе Фрунзе хургья 1966 шера арахийнача начхахьалкхен 3 процентни чурча ихаж боагIаш йолча заема

111 ТИРАЖ.

Тираже ловзадергда укх боарамагIа кхажамаш — **5000, 2500, 1000, 500, 100, 40 сом.**

Заема облигацеш ерригача сберегательни кассашка паргIатта йохкаш а шоай маьхех дIачуэцаш а я.

Гострудсберкассий Нохч - ГIалгIай республиканский управлени.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Грозненски аэропорто 1980 шера 15 мае Грозный—Ставрополь—Воронеж яхача маршрутагIа самолет АН-24 кIира кхозза леларгйолаш керда рейсаш хьаелл.

1980 шера 1 июне денз кIира кхозза ухаргья самолет ТУ-134 городашка Симферополе, Нижневартовске, Харькове, Риге.

КIира кхозза Душанбе ухаргья ТУ-154. Грознера дIайода ха 18 сахьати 20 миноти.

Самолета АН-2 рейсаш ю Нефтекумске кхаччалца.

Аэрофлота агентство выходной а делкъийга перерыв а йоацаш болх беш я.

Ца кхетар хатта йиш я укх номерагIа телефон техача 2-75-46, хIаьта иштта городашка Назране, Малгобеке, Гудермесе, станице Наурске, Надтеречне Аэрофлота кассашка гIолла а.

Массане а сий ду цун

Пхийтта шу соврIа ха я «Горскнефть» НГДУ плановни отдела начальника Иванина Елена Денисовнас «Сердало» газета тIа тайп - тайпарча темаех йола материалаш кенастта. Нагахьа бутт дIаболаш ца цаI е шиъ корреспонденци, информаци редакце ца йиташ.

— Мишта йоласлар хьо, Елена Денисовна, «Сердало» газете яде? — хьаттар аз.

— Пхийтта шу хьалха дар из. Йиццаш сона редакце сайна духхьашха енна задани. «Мехкдаьттахоша мишта кхоачашду тIаьйца декхараш?» — яхаш яр из. Шаккха газета ядаиза йола со лоархIалургйий-теш цу темах, лхаш шекъювлар. ТIаккха шера тIаьийца декхараш хьа а ийца, уж мехкдаьттахоша доахача къахьегама толамаш на ийс а деш, эггара хьалхара корреспонденци язйир аз. Цох сона биркал а овлаш каьхат кхаьчар сога.

Каст - каста тайп - тайпарча темаех йола задинеш телар сона газета болхлоша. Сайна тIадилла декхар цIена кхоачашде гIерташ дIаболаенача сона безабелар штате йоацача корреспондента болх.

Яде йоласиначa хана хинарс дукха дикагIа я хIана по язъеш йола материалаш, дукха тоаш саэш хилац уж. Редакце промышленноста отдела болхлоша хьалхагIе а дIайовзийт Елена Денисовна, на квартальни плана тематика.

«Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахоша чIоагIа лоархIаши сий деши я къахьегама ветеран Елена Денисовнайна. 35 шу дизад цхьан метте цо къахьега. Цу шерашка ший опыт дог раьза долаш дIайовзийташ дукха инженерашпланоиккаш кийчбаьб цо. Ший декхараш массаза а цIена кхоачашдеш хьинарс къахьегаш хьайоагIача цуна дукха соврIаташ тийнчад. Царна юкъе я ленински юбилейни медаль. «Социалистически яхьс котъьяьннар» яхеи «СССР мехкдаьтта промышленноста отличник» яхеи сийлен знакаш, дукха грамоташ. Цкъа санна дукхаэча хиннад цун портрет управлене сийлен Улга тIа хьалтеха.

Хьинарс къахьегарал соврIа юкъарча балха юстара латтац Елена Денисовна. Цо дизза кхоачашду общественни анализа бюро председатела, экономически дешара кулгалхочун декхараш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

«Комсомолка» сийлахьа гIулакхаш

Москва. Мехка эггара гIоралаьнагIа долча кагирхой газетех цаI — «Комсомольская правда», ВЛКСМ ЦК орган. Газета байракха тIа — 50 шу хьалха енна № 1 йола Ленина орден. Октябрьски Революце, Дай-мехка тIема цхьоалагIча степена ордеи. Къахьегама ЦIеча Байракха шиш орден.

«Комсомолка» сийлахьа гIулакхаш дукха да. КПСС, болхлой класси сийлахьча революционни, тIема, къахьегама традиценна хьалхкебу цо кагирхой, цар кхахьегама почиваши царна карагIдуларшш шерра дIадовзийт.

Ший тайпара музей я «Комсомолка» редакце. Цига — мехка цIи хезача хьалха латтача къахьегама коллективай соврIаташ, цун ханарча цIи хезача наьха автографаш, памятни реликвеш. Эггара тIеххьарча экспонаташта юкъе — Къилбаседен полюсерча «Комсомольская правда» лакхашротии экспедице гIирсашара хIамаш.

СУРТАШ ТIА: «Правда» издательство комбината керда корпус. Издательства комбинат — «Комсомольская правда» газет кепадетта моттиг; (лохехьа): Къилбаседен полюсагахьарча «Комсомольская правда» лакхашротии полярни экспедице начальника Д. Шпарос соврIата редакце музейна енний похода довкъошхочун лыжа. Аьттехьа — газета спортотдела заведующи В. Снегирева отдела болхло Е. Беловаи.

В. СОЗИНОВА сурташ.

ТАСС фотохроника.

БЕЗ'АМЕ ВIАШАГIКХЕТАРАШ

Берригача советски наьха санна Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой а боккха безам ба книжкашца, художественни произведенешца. Цулухьа царна доккха соврIат хул вай республикал гаьнна арахьа йоваш йола произведенеш хьанхеллача Нохч-ГIалгIайчен лазархошца. поэташца долча вIашагIкхетарех.

Дукхача книжкаш дешараштa ловш дола из гIулакх кхочаш я деш. Нохч-ГIалгIайчен лазархой Союза правленеи книжкаш дезарий Ерригсоюзни общества республикански отделенеи лаьрхIа план оттаьй республика районашка нохч-гIалгIай литература деноп чакхдахара.

Цунга хьежна дIабахача бетта сийлахь-боккхача ваьча В. И. Ленина 110 шу дизара хетадь литература денош чакхдаьхар Урус-Мартановски, Гудермесски района боахамашка, предприятешка, дешара заведенешка.

В. И. Ленина юбилейна а фаншаш тIалла а еш советски халкъо Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа Котало яьнна 35 шу дизара а хетадаь дар укх денош на Малгобекски районе хиира Нохч-ГIалгIайчен литература денош.

«Луч» яхача совхозе, центральни городской больнице, бурув тохара балхий управлене, Яккхача Ачалкерта, Дадий-Юртарча, кхьйолча школашка лазархона А. Бокоза, Б. Саидова, М. Мусаева, М.-С. Плиева, Г. Гагиева, И. Миштоа, Х. Саракаева, Ш. Арсанукаева, МагIалерча поэтессас Л. Шестопаловас книжкаш дезарашта йийшер шоаи керда произведенеш.

Тахан цу тайпара литература денош дIадолалу Наурски районе.

М. САЛМАНОВ.

«Олимпиада - 80» накъадолхаш

ОЛИМПИАДА ТРАНСПОРТ

Ловзарьшка-80 дакъа лоацаш болча олимпийцашта (спортсменашта, тренерашта, дунен халкъашта юкъерча федераце а МОК а членашта) гIулакх де лаьрхIача 2,5 эзар транспортни единицана (1600 легковой автомобиль, 350 микроавтобус, 550 автобус) керда лаччахьалкхен номерной знакаш — къегача кIайча фона тIа IаьIжа шифраш — хьалха хьаэца езаш я.

Керда номерной знаки олимпийски машинашта, цхьатарра хьехха басари — бортий йIоаххала шерра цIе оса а бохийташ. шин оагIон тIа гIолла ХХII Ловзарий эмблема а тIайолаш сира бодата бесса хьекха басар — Москва улицашка вокх транспортаца хьалхашка тIех бокъонаш хиларах йола ший тайпара сертификат.

Итт минутагара шовиттъьнега кхаччалца интервалаш а йолаш (событей лоархIамга хьежжа) Олимпийски юрти спортивни а тренировочни а аренаши вIашагIхотташ йолча маршруташка гIолла дукхагIа йола олимпийски автобусаш леларгьйла а, автомашинаш лургья къамий делегацешта а. Автомобилаш дIа-са ехьача хана тернильа хьалхара ши Ловзар чакхдоаькхача хана Iоаль опыт.

Делегацеша Москве мел йоаккхача хана царна гIулакх деш йола е автомашинаш а е шиферси а хуларгбаи. Денне бийсаненн мийча хана дIайолаенна автомашин 16 сахьата лелае бокъо я делегане.

Москве ший автомашинаца а ва мегаргва. Цу гIулакха къаьстта дукха ливаш кхьчай европейски мехкашкара. Бакъда, «Олимпиада-80» Оргкомитета транспорта управлене торо яц ший доалахьа йола автомашинаш лeлаpгйола водителаш царна бала, цул соврIа, олимпийски аренашка йолча столицашка машинаш лоаттае пропуск лургья, аьина цар даьшта дош а лац. Цу столицашка хIара олимпийски машни дIаоттаергйола моттиг хIаналехьа йийкъа я. Москве автостоликанна машинаш дIанийсъелга, дерригача дуьне тIарча городашка санна, геттара йоккха проблема я. Цудуха эггара хьалха моттигаш лу олимпийски транспорта.

Олимпийски объекташ вIашагIхотташ йола автобусий маршрутаи чакхьовлача Москва магистралех «олимпийски» аьина цIераш техкай. Ловзараш долча деношка, тьалха ма аллари, дIа-са дела совленаш йолаш хургья Ловзарашта гIулакх деш йола автомашинаш. ХIаналехьа болх беш я Олимпиаде лаьрхIа машинаш накъайоахаш леларгйола ГАИ отделени. ГАИ патрульни машинаш олимпийска а йоацаш кьыча трассашка гIолла я, цул соврIа культурни, протокольни мероприятешка, Олимпийски юрта гаьнна болча спортивни комплексашка — Москвана гаьна йоацаш Мытищ тоаш кхувсача. Измайлова цIерагIа парке езача атлетика зал йолча йолха колоннаши къаьстта машинаш накъайоахаш хургья. Уж объекташ йолча долхача накъкъашка 75 минут ха дIалоац. ХIаьта машинаш накъайоахаш хилча 15 минут сихагIа дIакхоачигача.

Хьалхарчо лерхI олимпийски столица улицаш дикка юассае. Соцам баьб ерригa транзитни транспорт (хIара дийнахьа итташ эзараш единицаш) города центрера 30 километр радиус а йолаш тобаьнна долхача накъех цхьаьне тIа гIолла дIахьо-ваe аьнна.

Илана шоллагIа дола дакъа — «Старт» аьина цIи а тилла хидакоа йодача транспорта регулировка ергйола дунеи тIа эггара йоккхагIа йола система хьалъелата. Наьнъаш дIа-са къестача моттигашка транспорт гоа ца еш, сихагIа чакхъяла гIо дергда цо. ЛоархIамегIча магистралашка телекамераш оттаергья. наьнъа кIал оттаьча датчикаша хьахьокхаргда транспорт малагIча оаг1орахь, мел сиха а дукха а йола. Уххазза хьуха тоамаш чакхдоахаргда лах ЭВМ гIолла. цар тела командаш дIаухаргья светофораш наьнъа тIара знакаш йолча.

Олимпиада автомобильни пари хIана вIашагIйоллаш я. Горьковски автомобильни завода 3,3 эзар «Волга» яха легковой автомобилаш арахеца аьнна заказ даьд. Йоккха автобусаш хьаеш йола Львовски йоккхача автобусий завод дехкарийла а ахка доалача хана туристически автобусий паркана кхы а 6 эзар машни IотIатоха. Уж автобусаш сийрда-салатии бос бола басар а хьекха конвейера тIара Iоргья. «РАФ» яхача рижски заводе Олимпиада-80 гIулаьх дергдола микроавтобусаш йоаххинитаргья нарца лаьрххIа кийчъяль парти а йола и. Царех лхьа модель я кIаьда гIандаш а долаш, хьайийлла ши платформа. Цу тайпара йола «поезд» лелаергья Олимпийски юрта гIолла, хIара нах бахача блока юкъе сувнаш. Iуъра 8 сахьат даьлча гIоне 23 сахьат даллалца.

Юрти Керттера пресс-центри (ГПЦ) ерригача олимпийски аренашца хотташ йолча маршрутал соврIа. Олимпиада-80 Оргкомитета транспорта Управлене нхы а керда автобусни маршруташ хьайийллай: Олимпийски юрт — ГПЦ, «Россия» яха гостиница (укхаза бахаргба журналисташ) — Олимпийски юрт.

Автомашинаца дIа-са ваха пропуск лургья аккредитацеца цхьаьна. Пропуск але а, аккредитаци йоаца пассажираш тIабагIа автомашин олимпийски аренашка йолча столицашка дIатIаьнтаргьи.

Москве юкъе йола ткъаьшишь автозаправочни станши Iурра 8 сахьат даьлча гIоне 24 сахьат даллалца духхьал олимпийски автотранспорта гIулакх деш хургья.

Ловзарошка аккредитований болча доакъашхошта, кулгалхошта, тренерашта, журналисташта такси йоацаш, ерригача городерча транспортаца мах йоацаш дIа-са аха бокъо дларах бола соцам тIайийнаб Моссовето.

В. МЕЛИК-КАРАМОВ.
(АПН).

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

8 МАЙ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуйрIйнара гимнастика.
9.05 — «Электроника тамашийна хIамаш» яха телевизионни дукхаа серийни художественни фильм. «ЧкъзагIча «Б» къайлах» яха шоллагIа сери.
10.10 — Советски халкъ концерт.
10.50 — «Дохалургдоацар а легендарии а» яха телевизионни дукхаа серийни документальни фильм. ТIема-Фордга Флотах долча кхоалагIа фильм. Инстехьалча керданараш.
14.30 — Кердадарча.
14.50 — Советски Союзаи Чехословакеи юкъе доттагIал а цьхана къахьегама а, тIамни новкъостал хар я хилара чакхъелa йолча Договорa кулгаш эзаь 35 шу дизарга. Кинопрограмма.
15.30 — «Звездочет». Телевизионни журнал.
16.15 — «Халкъа кшрарм».
16.30 — «В. И. Ленин — журналист а редактор а».
17.30 — П. И. Чайковский ваь 140 шу дизарга. Телевизионни музыкальни фильма премьера.
18.30 — «ХIара сурта тIа мала ба».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Катирхой парсаш».
20.00 — Таллинна мухнаш. Кинозарисовка.
20.10 — Котало 35 шу дизарга. «Дохалургдоацар а легендарии а» яхача телевизионни дукхаа серийни документальни фильма премьера. ТIема — Фенарча нихех долча кхоалагIа фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Театральни вIашагIкхетар». Передача хIаьлу Ленинсаи соврIата лауреата РСФСР халкъа артиста Лановойс. Инстехьача — «Тахан дунен тIа» яха информацини выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.10 — «Шоана, лай-кошкой!».
8.40; 9.40 — Физика. 9-гIа класс.
9.10; 11.15 — ПТУ дешархошта а подготовительни отделеней лаьдуигIархошта а. Ерсий мотт. ШоллагIа передача.
10.10; 11.15 — Французски мотт.
10.40; 11.40 — Обществоведени. 10-гIа класс. Социалистически хьисапера вахар.
11.10 — ПТУ дешархошта. В. Маяковский. «Владимир Ильич Ленин» яха поэма.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Лакхера математика. 3-гIа курс.
13.25 — Философи. ХIанзарча буржуазни социологена йола критика.
13.15 — «Хьа ленински библиотека». «Партийни организаци а партийни литература а».
15.45 — «Сийлахь-боккхача Даймехка» яха кинопоэма. «Вайзаш водаш салтеш» яха 20-гIа фильм.
16.40 — «Iамах дола дуниарх яха Iалмаш - популярни фильм.
16.55 — Экран — хьехархочун. В. Шекспир. «Гамлет». 9-гIа класс.
17.35 — Сийлахь - йоккхача Котало 35 шу дизарга. «Лерийоаза къовдаь» яха документальни фильм.
18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
18.20 — «Халкъа депутатий Советашка».
18.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
19.00 — Хоккеях йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Химик» (Воскресенск). Перерыве — «Бийса хьалхаьа хайла шун, бераш!».
21.00 — «Музыкальни киоск».
21.40 — «ТIеххьара форт» яха художественни фильм.

7 МАЙ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуйрIанара гимнастика.
9.05 — «Электроника тамашийна хIамаш» яха телевизионни дукхаа серийни художественни фильм. «ЖIалеша кIаьни» яха кхоалагIа сери.
10.10 — Радио Ленина. «Радио—революцени» яха телевизионни документальни фильм.
10.40 — «Дохалургдоацар а легендарии а» яха телевизионни дукхаа серийни документальни фильм. ТIема-Фенарча нихех долча кхоалагIа фильм. Инстехьалча — кердадараш.
14.30 — Кердадарaш.
14.50 — ЦIена жIаргa Деррисдуней деяга. Документальни фильмий программа.
16.05 — «Шахматни школа».
16.35 — Къона турилаш — Сийлахь-боккхача Дай-мехкa тIем тIа дахкалаьдараш.
17.05 — «Дагадоар». 40-ча, 80-ча шерий советски монументальни искусства хьакъехьа.
17.35 — Узбекски радиои телевидени камерни оркестра концерт.
18.05 — «Мичад шо, турманаш!».
18.35 — «Деррига хар лоа». Киножурнал.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Радио Ленга. «Iилман векар».
19.30 — Шопена фортепианни произведенеш кхоачашьэ РСФСР заслуженни артистка Горностаевас.
20.00 — «Къахьегама сийлен хьалхалиттараш».
20.10 — Котало 35 шу дизарга. «Дохалургдоацар а легендарии а» яхача телевизионни дукхаа серийни документальни фильма премьера. ПВО эскарах дола дикхагIа фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футболах лоаза дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар. ГДР-ч вIашагIтеха команда — СССР-а вIашагIтеха команда. Германски Демократически Республикера передача. Перерыве — «Тахан дунен тIа» яха информацини выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.10 — «Шахматни школа».
8.40; 9.40 — Анатоми. 8-гIа класс.
9.10 — Кулрьмнистар творчество. ШоллагIа передача.
10.10; 11.45 — Немецки мотт.
10.40; 11.40 — Истори. 9-гIа класс.
10.10 — П. И. Чайковский. «Шера хамаш».
12.10 — Студенташта-заочникашта. Инженерни графика. 1-гIа курс.
13.25 — Политически экономи.
14.15 — Подготовительни отделеней лаьдуигIархошта. Физика.
15.15 — «Овечкин произведенеш паргIонашта гIолла».
16.00 — Экран — хьехархочун. Юкъара биологи. 10-гIа класс.
16.30 — Твардовский. «Василий Теркин». 7-гIа класс.
17.05 — Бераштa дола мультфильм.
17.15 — «Ятар-80». Хьажаи дIаттави латт.
17.30 — Киножурнал.
17.40 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
18.00 — «Яйнах» яха халхарий Нохч-ГIалгIай Паччахьалкхен ансамбла концерт.
19.15 — Хоккеях йола СССР чемпионат. «Динамо» (Рига) — «Спартак». Ригера трансляци. Перерыве — «Бийса даькъаяа хайла, шун бераш!».
20.45 — Латвийски ССР Паччахьалкхен симфонически оркестра концерт.
21.40 — Телевизионни кинотеатр — художественни фильмий программа.

Хоаттам

Тахан республике гIолгеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш. йоачаи а йоацаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 15—20 а Грозне 18 — 20 а градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоанеи зоммен хувцалуш морхаш а йолаш хьалхарча юкъагIа лаьгIо догIа а делхаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш, фегара температура бийсанна 5 — 10, денощка 17 — 22 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Куртий газета—50 шу

Укх шера март бетта 50 шу дизад «Рйа таза» («Керда кииъ») яхача куртий газета — Армене КП ЦК, Армене Лакхехьарча Советен Министрий Советен органа. Куртий меттала арадуэла газет эрмалой мехка дийша Iац. Из деш Гуржий ССР, Юкъерча Азерча республикашка. Советски куртий вахарах а къахьегамах а дола бакъдар ийце, социалистически вахара хьисап толашагIа долга гучадоаккхаш, вайна карагIдийнна дика хIамаш довзийташ цо дувц бIаьэзар болча советски куртех лаьца 20 миллион соврIа болча доазол декьарча курташка.

Газета карагIдаьнна дика хIамаш лархIа а лоархIаш, партеи правительствеи газета юбилей езъеш - «Знак Почета» яха орден еннай цунна.

Газета юбилей хилар дерригa советски халкъ санна, сийлахь-воккха баьчча В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга лакха къахьегама толамаш доахаш Армянски ССР къахьегамхой оарцагIа баьннача хана, пятилетка тIеххьарча шера планаш а социалистически декхараш а тIехдика кхоачашдеш дерригача советски халкъа хьинар айденнача денощка.

Партийни кепайоазон традицешта тешаме долаш, газето бехктокхам айбаь хьчнаре лелабу куртий къама юкъе ленински идеи йоаржаеш, керда саг кхевеш, коммунизм хьальяра декхарчи кхоачашдара къахьегамхой оарцагIа боахаш бола болх.

Газета оагIонаш тIа шерра хьахьокх республика болхлоша, колхозхоша, интеллигенце КПСС XXV съезда решенеш, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий соцамаш кхоачашдара бах кхолламa болх.

Массадола СССР къамаш санна куртий къам а социальни мукъадалар, цул наьхар а культура а юкъдийнал лар вахара ний бола КПСС политики, доллача хIаман тIехь котало наш йоахa сий лахь - воккхача Ленина идеяш вахара ний болаш хилар да.

Т. ХАЛИЛ,
«Рйа таза» газета культура отдела заведующи.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03 бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02191. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2395.